

БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

UARTLIB.ORG

UARTLIB@GMAIL.COM

МУЗЕЙ – МОЄ ЖИТТЯ

Часто думаю, що мене привело в музей?

Чому він став моїм життям? Якби писав мені хтось сказав, що буду працювати в музеї, ніколи б не повірив.

В шестидесятих роках навіть рідні не могли зрозуміти мою професію.

Якщо заїхав додому машиною львівської картинної галереї, ми верталися з Гвинська – там у моєї куми на городі І. Свешніков викопав кам'яний саркофаг, в якому знаходився прах якоїсь жінки. Жінку ми поховали, а саркофаг везли в Олеський замок в експозицію. Він десь до цього часу лежить в підвалах замку. Батько вишлов, по-

земелья замку, шукали підземний хід, яким Андрій Бульба цитанка проводила. Вірили. На Сурмиках стояв обеліск, говорили, ніби тут Тарас Бульба убив свого сина.

Історія я любив. Нічого так не запам'яталося зі школи, як репродукції з зображенням польських королів та українських гетьманів.

А потім війна, Східна Прусія. Залишені німцями хати. Хтось із військових шукав якісь цінності, а я збирав листівки – репродукції картин та фотографії Балтійського моря. Навіть щось з того привів до дому.

Потім зустрів з Сергієм Радіоновим. Він малював, і я почав збиравувати на полотні картини з листівок. Спочатку були пейзажі, а згодом зробив копії з картини І. Рєпіна "Запорожці пишуть листа до турецького султана".

В 24 роки повернувся до дому, і мою долю вирішила мати. Відправила батька у Львів подивитися, чи є там якась художня школа. І так я опинився у Львівському училищі прикладного та декоративного мистецтва. Поступив відразу у 1950 році на друге пітерчів першого курсу відділу монументального мистецтва.

В училищі полюбив історію мистецтва. Дуже цікаво читав лекції Володимир Овсіюк. Закінчив училище з червоним дипломом. Подумував, може піти в інститут? А було мені вже 29, художником добрим я стати не надівся, а тому вирішив йти на мистецтвознавство. А це значить, що буду працювати у музеї.

Перший рік після училища в Академію мистецтв в Ленінграді я не поступив. Мені взагалі відмовили. Я почав працювати у Винниках під Львовом у школі вчителем малювання та креслення, а для вступу до Академії потрібна була довідка з роботи. Ось і відповіли – ваша спеціальність не вимагає освіти з історії мистецтва.

Вже через рік директор училища В. Тарасов дав мені довідку про те, що я працюю в училищі. Довідка не відповідала дійсності. Я раніше звертався в картинну галерею, але там такої довідки мені не дали. Таким чином

Курськ, 1946 р.

рекорат інституту живопису, скульптури і архітектури ім. І. Рєпіна ленінградської Академії мистецтв оголосив колективом, і так я поступив. Крім того мені запропонували бути старостою курсу.

Ермітаж, Російський музей, Петергоф, Ломоносово, палаци під Ленінградом. О, тут мене вже чорти брали. Чому наші замки пристосовувались під будинки розумово хворих, під профтехучилища, під лікарні? Чому вони горять? Чому Росія турбується про свої пам'ятки, а ми ні. В Радянській державі пам'яток по республіках не було, тільки в Росії. Лише з 1962 року Птотніков почав читати історію мистецтв народів СРСР.

Як здавав вище, після училища я працював у трьох школах Винник. В школах уроків малювання та креслення було мало. Сім'я, маленька Лариса,

заставили мене ще щось шукати. Взяв я гурток художній і краєзнавчий у Будинку піонерів.

Хоч мені і було вже під тридцять, з дитинства я відчував себе юнаком. Досліджували винницькі ліси, Чортіві скелі, ходили в давньоруський Звенигород, в Карпати до Тустани, по Кримському узбережжю. Краєзнавство дало поштовх до створення краєзнавчого музею на веранді Будинку піонерів. І так був створений мною перший музей. Експонувалися речі із Звенигорода, городища, а один з учнів приніс хрестик на шнурі з коралами. Це був енкампіон, велика рідкість, коли взяти до уваги, що цілі покоління проносили його на ший.

У 1959 р., знаючи, що я навчаюся на мистецтвознавчому відділі в Ленінграді, директор Львівського музею українського мистецтва Іван Катрушенко, який також проживав у Винниках, запропонував йти до нього на посаду наукового працівника.

В цей час це була робота ідеологічна, тому треба було пройти Обласне управління культури та Обком партії. Поскільки в Управлінні культури не було інспектора по музеях – раніше тут працював Володимир Патиш – начальник Управління Ярослав Вітошинський заставив мене працювати на цій посаді. Займався музеями, виставками. Мені вірили, бо я був першим радянським дипломованим мистецтвознавцем у Львові. Панували ідеї соцреалізму, і мені часто приходилося відстоювати гарні виставки. А загалом, я бачив своє майбутнє на Волині. В мене з'явилися тут перші відкриття творів відомого україн-

ського художника Іова Кондзелевича. Це вівтарі в Білостоці, Загоріві, в селі під Луцьком. Кількість творів Кондзелевича збільшилася удвічі. Нові твори, нове життя Кондзелевича.

Прадво, одеське пограблено мене випадково. По дорожочку по Волині, я більше цікавився деревами церквами. На четвертому курсі курсовою роботою була "Дерев'яна церква на Волині", на п'ятому курсі я писав про творчість Кондзелевича, ця тема стала моєю дипломною роботою.

Згодом, коли писалась шеститомна "Історія українського мистецтва", я віддав матеріали по творчості Кондзелевича П. Жолтовському, який їх використав у третьому томі.

В музеї українського мистецтва мене направили у 1960 році. І хоча я прийшов туди вже з чималим бажанням дослідження українського мистецтва, прийняли мене насторожено.

Музей був "під ковпаком". Десять років тому тут був здійснений акт знищення "ідеологічно шкідливих експонатів". Зборя українських формувань Першої світової війни була забрана зразу ж після 1944 р. В списки ідеологічно шкідливих експонатів музейні працівники під наглядом заступника з наукової роботи, художника, капітана Радянської армії Любчика ввели біля трьох тисяч одиниць. В 1952 р. твори були перевезені в бібліотеку Академії наук і там знищені, до цього часу у невияснених обставинах. Хотілося ті обставини висвітлити. Я звернувся в бібліотеку, в якій схованими знайшов декілька творів живопису. Більшість – це портрети січових стрільців, побутові сцени з життя стрільців. За-

Володимир Овсіюк в Олеському замку. 1975 р.

Б. Возницький та Д. Кравчик. Кінець 1970-х рр.

Олеский замок.
Початок 1970-х рр.

валось, саме ці картини підлягали по ідеології комуністів бути зниженими у першу чергу. Знищено було велику кількість творів іншого характеру. Карпатські пейзажі художників-емігрантів з Великої України.

В музеї українського мистецтва зразу ж розпочалися експедиції. Нічого не обходилося без реставратора Петра Лінинського.

З Рогатиници було привезено нижню частину ідола (ноги), з Волині – Загорський іконістас та інші твори Кондратевича. З Лубою з костелу, в якому зробили спортивний зал, скульптуру, що колись була в Бернардинах, раму 17 ст. (метал) а іко-

ною Ченстоховської Богоматері (пізніше була передана у галерею).

Вже тоді почав цікавитися львівською бароковою скульптурою. Перечитав книжки Бохнака, Горнунга, Маньковського.

Перше, що було привезене з експедицій у 1961 р. (з с. Годовиці) – це роботи Пінзеля "Авраам, що приносить в жертву Ісаака" та "Самсон, що роздирає пащу лева".

Зустріли мене в колективі музею досить підозріло. Підозрілим було те, що направили з Облуправління культури і відразу на посаду заступника директора по науковій роботі, ще не була закінчена вища освіта, позач цікавилися фондами, облік експонатів.

Перший скандал виник на Науковій раді. Заступник директора представив дві скульптури Пінзеля з Годовиці для вирішення питання їх реставрації. Справа в тому, що на скульптурах після їх поліхромування з'явилися драпировки з полотна, покриті лаксом та позолотою. Стало питання їх демонтажу. Мною була висловлена думка, що, можливо, сам Пінзель ними прикрив оголені тіла.

На раді було підняте питання про недоцільність вивозу скульптури з костелів у музеї – це польське мистец-

Олеский замок, з працівниками.

Початок 1976 р.

тво. Секретар парткому, колишній полковник Монзель гукнув: "До яких пір Возницький буде звозити в музей "ету католицькою рухлядь". Скульптура в музеї на облік не була взята, стояла в реставраційній майстерні Лінинського, а, з мом переходом в картинну галерею, вона прибула зі мною як придане. Приданим був також костел бернардинців, який отримали після ліквідації складу у 1961 році.

В музеї українського мистецтва працювали віддані та цікаві люди: І. Тургула, С. Мехович, Я. Нановський, М. Батіг, В. Свенцицька, В. Островський, аченим секретарем працювала Х. Саночка. Саме з нею ми у 1960 році поїхали музейною машиною з виставкою українського народного мистецтва в Люблінський музей. В той час

В експедиції. Хотин. 1973 р.

Серед працівників галереї
(посередині В. Вуйчик). Кінець 1960-х рр.

Олеский замок.

Б. Возницький, І. Кудин,
Д. Кривач. Кінець 1970-х рр.

так, як зараз перетинали радянські кордони. Митників на кордоні не було. Радянський капітан просто передав нас польському. Ми вперше опинились за кордоном, вперше побачили нове життя, інші музеї, інше відношення до національної спадщини.

Після відкриття виставки ми ще декілька днів перебували у Любліні. Десь на третій день виставку відвідала група студентів з професором. Після екскурсії професор підійшов до мене і попросив прийти до них і допомогти у відкритті текстів на "КУЛЬ" – відповів професор.

Що таке "КУЛЬ" я не знав, але пообіцяв прийти на другий день ранком. Коли я спитав директорку музею, як проїти в "КУЛЬ", вона не радила їти в Католицький університет Люблінський, можуть бути прокляті. Мені стало навіть цікаво побувати там.

В університеті була мистецтвознавча кафедра. Мене гарно зустріли, показали бібліотеку, з декількох ікон "Страшного суду" я вичитав кириличні тексти.

В кінці 1962 року мені було запропоновано йти директором Львівської картинної галереї. Я категорично відмовився. Чому?

– Я ставив спеціалістом з історії українського мистецтва

– Не лишалася думка після закінчен-

ня інституту податися на Волинь.
– Знаючи колектив галереї, боявся туди йти.

Директором галереї працював Михайло Філонов, колишній профспілковий діяч, він всю енергію направив на ідеологічну роботу. Наприклад, виставка: "Радянський воїн в мистецтві". Колектив скандальний. З цим я зустрівся, ще працюючи в Управлінні культури – всі писали один на одного. Директор з колективом не спілкувався, працював через посередника, був там такий Сава Ткаченко. Якоюсь він мені розповів, як був комісаром у Нестора Махно, з книжки Штернберга я дізнався, що вони разом сиділи в тюрмі.

А потім був наказ Облуправління культури: "Заступнику директора по

науковій роботі Львівського музею українського мистецтва Возницькому Б. Г. тимчасово виконувати обов'язки директора Львівської картинної галереї".

І так, я до обіду працював в музеї українського мистецтва, а після обіду – в картинній галереї. Завідділом Володимир Любченко, дізнавшись, що мене цікавила львівська барокова скульптура, прийшов до мене зі списком місць, куди потрібно їхати. На роботу в галерею я запросив В. Овсійчука, який, звільнений Філоновим, працював в Музеї українського мистецтва. В. Овсійчук, працюючи там, розпочав займатися виставкою львівського портрету. Однак колек-

тив сприйняв виставку насторожено. В галереї ми продовжили займатися цією виставкою. Пам'ятаю, ми з Олею Рінко поїхали за портретами в Рівне та Острів. Виставка на той час була дійсно проблемною. Тоді львівський портрет рухався польським. Дискутувалося авторство портретів.

На той час львівський портрет, в основному, знаходився в Історичному музеї, збірка із старого Розподу знаходилася в Дрогобицькому краєзнавчому музеї. У 1965 році виставку було відкрито на першому поверсі нашого музею, а коли поступило розпорядження Львівського обкому закрити виставку, ми її спустили у підвал. Виставка там залишилася для наукового опрацювання. Відчуваючи вину за закриття виставку, завідділом з науки та культури Валентин Маланчук схвально віднісся до продовження виставки в підвальному приміщенні.

Виставка портрету 1965 року зіграла велику роль в українському мистецтвознавстві. Згодом вийдуть велика монографія М. Гембаровича, портретами із західних земель України була доповнена книжка П. Білецького.

Основною мистецтвознавчою силою у створенні виставки, безумовно, був В. Овсійчук, а йому всі допомагали.

І все-таки найбільш ефективною роботою колективу галереї був експедиції 60-70-х років. У 1940-50 рр., якщо брати Львівчину, тут було закрито більше 1500 храмів. Поляки у 1940 р. виїхали і лишили біля 500 костелів. Більше 1000 закрито у зв'язку з ліквідацією греко-католицької церкви. В колишніх храмах почали влаштувати склади.

І тоді ми поїхали по цих об'єктах. В 1963 р. мені подарували мотоцикл. Подарував його Владлен Шабельников, москвич, з яким ми вчилися на одному курсі в ленинградській Академії. Мотоцикл він купив на німецькій виставці у Москві. Коли я на ньому десь зупинявся, збиралася людина. Він був єдиним такого типу на Україні. Оперний театр передав нам старий грузовик. Я на мотоциклі спереду, грузовиком з відкритим кузовом за мною.

В 1960 році стало дещо вільніше в охороні культурної спадщини. Було утворено Товариство охорони

пам'яток. Головою Львівської організації, як тоді було заведено, був заступник голови Облвиконкому по гуманітарних справах, відповідальним секретарем при створеній організації був поет Луцук. Штаб знаходився у кабінеті директора галереї. Згодом відповідальним секретарем став дуже гарний чоловік, відданий цій справі до кінця – Ігор Кудин. Головою республіканської організації став академік Тронько. В їх заслуги можна вписати початок обліку національної спадщини в діючих і недіючих храмах. Галерея спочатку мала чотири райони обстеження, їх закрили наказом Облуправління культури. Потім ми влаштували собі більше районів – це Сколівський, Жидачівський, Самбірський, Стрийський, Миколаївський, Радехівський, Бродівський, Буський, Золочівський, Сокальський. Ізшли по всіх оселях. Зразу заходили в сільську раду, потім шукали ключі від церкви. З представником сільради, церковної громади реєстрували всі цінні пам'ятки. Щось було на давницьку, щось на дахах. Такі пам'ятки ми забирали по актах, один акт лишали в сільраді, один в районі, один здавали в Облуправління культури.

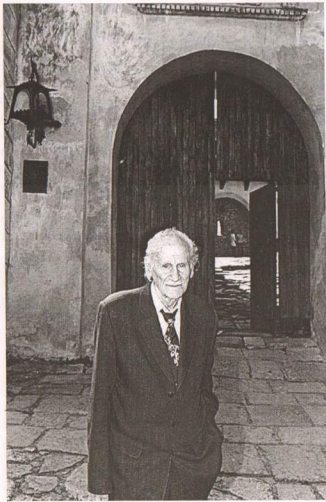
Чим для мене були експедиції? Перше – порятунком національної спадщини. Чим міг я це робити без проблеми? Міг. Був наказ міністерства. З місяців мало хто на це звертав увагу. Іздити, збирати, ну і хай збирає. Я нікому не приносив неприємностей. Знав, що коли піду питати, чи можна взяти Олеский замок, ніхто не дозволить. Ніхто не захоче брати неприємності на себе. Мав потрібну на той час освіту, робив на свою відповідальність. Часом з кишені виймаю слова "вождя": "мистецтво належить народам", – ніхто не міг заперечити. Або слова з "Mein Kampf" – "Для того, щоб ліквідувати народ, потрібно знищити його культуру". Все проходило. Нагороджували грамотами, потім орденами.

В експедиційній роботі був сенси мого життя. Крім порятунку спадщини, що було основним, було щось, що давало великі результати.

10 березня 2008 р.
Борис Возницький

«Борис Возницький, яким ми його пам'ятаємо». 2013 р. – С. 5.

Хроніка життя та діяльності Б. Г. Возницького

16 квітня 1926 р. – народився в селі Ульбарів (зараз – с. Нагірне, Дубенського району, Рівненської обл.). Батько – Григорій Возницький, мати Тетяна Нестерчук. Особливий вплив на патріотичне виховання мала мати – діяльна та побожна жінка, активістка "Прогресу" та її родина – дід, інженер на залізниці, дядько Сашко Нестерчук, котрого почергово арештували, починаючи з 1939 року поляки, совети, німці і котрий помер молодим у 1943 році в Рівненській тюрмі.

1932–1936 рр. – навчання в українській школі в с. Ульбарів. В школу пішов з шести років. Найбільше любив, що було основним, було щось, що давало великі результати.

1937–1939 рр. – навчання у Дубенській середній (польській) школі. Проживав у маминого брата – Володимира. Прочитавши "Тараса Бульбу" М.

Гоголя, з однокласником Ю. Радальським бігали до Дубенського замку шукати підземний хід, котрим чиганка провела Андрія. Перший раз відвідав музей – мама повила в Дубенський краєзнавчий музей

1939 р. – здав іспити в Дубенську гімназію, 1 вересня почалося навчання, а 2 вересня німці перейшли кордон. Повернувся до батьків в Ульбарів

1939–1941 рр. – навчання в м. Рівне – в середній школі №2 (з 1941р. – це українська гімназія)

1941–1942 рр. – вчителів в шостому класі української гімназії в м. Здолбунів. Весною 1942 р. німці закривають гімназію – приміщення використовують як військовий госпіталь

1942–1943 рр. – вчиться в Рівненській будівельній технічній школі з українською та німецькою мовами навчання (будівництво доріг та мостів). Весною 1943 року залишив навчання разом з іншими учнями, бо довідався, що їх усіх відправляють на роботу в Німеччину

1943 р., літо – в Ульбарові знаходилась станція ОУН, був в юнацтві, пройшов школу в с. Молодово.

1943 р., вересень – робить спробу вступити у підпільну школу старшин УПА, та його не беруть за віком. Начальник організаційно-мобілізаційного відділу (псевдо «Лиса»), котрий проводив набір, залишив Возницького в штабі Волинь-Південь зв'язковим. Отримав псевдо "Пугач"

1943 р. грудень – у зв'язку з підходом радянських військ, керівник від-

ділу відправляв "Пугача" лодому, тим самим рятуючи йому життя. В Ульбарові потрапляє в облогу радянських партизан, після чого його з батьком забирають в Радянську армію

1944–1945 рр. – близько місяця воює у штрафній роті, потім потрапляє в саратовські табори, де його відбирають для маршової роти. Вчиться п'ять місяців, після чого отримує звання ефрейтора. В серпні 1944 р. перекидають на фронт в Прибалтику

у Клайпеду в кулеметну роту. Його частину було розбито повністю, Золотий хід чужим. Матері прислали похоронку. Закінчення війни зустрів у Східній Пруссії – в Кенігсбергу. Був поранений при визволенні міста Клайпеди. Нагороджений медаллю «За відвагу»

1945–1950 рр. – перебував в армії у Прибалтії, потім в Курську. Займався самосвітою – вчить англійську мову, тактику американської армії, освоєно водіння, займається спортом, а також малює. Разом з ним служив хлопцеві з Днібасу Сергію Радіонов, який добре малював і навчав Возницького

1950 р., зима – після повернення додому планує поступати до Львівського училища прикладного мистецтва. Хоча час іспитів минав, для Возницького, як фронтовика, директор училища В.Тарасов дозволяє влаштувати окремі іспити, після здачі котрих його зараховують на перший курс училища

1953 р. – одружується з Данилевіською Оленою Миколаївною

1954 р., травень – народжується донька Лариса

1955 р. – з червоним дипломом за-

Зліва направо Павло Нестерчук, Тетяна Нестерчук і Григорій Возницький. 1923 р.

кінчує училище прикладного мистецтва, де його вчителями були: К. Звіринський, О. Шатківський, А. Масюк, В. Овсійчук. Захоплений лекціями зустріч у мистецтва В. Овсійчука та під його впливом, Возницький вирішує обрати фах мистецтвознавця

1955–1958 рр. працює у школах м. Винники біля Львова, організовує художній та краєзнавчий гурток у будинку піонерів. З дітьми багато мандрують – досліджують винниківські ліси, Чорткові скелі, Звенигород, Тустань, Кримське узбережжя. Створює

Львів. 1950 р.

свій перший музей на веранді будинку піонерів. Одночасно вчиться (заочно) на мистецтвознавчому відділенні Інституту ім. І. Рєпіна ленінградської Академії мистецтв (1956–1962 рр.). Одна з його курсових робіт називалась "Українська дерев'яна церква". Мандруючи по Волині, в монастирі села Білосток біля Луцька Возницький знаходить ікони, котрі виконав Іов Кондзелевич. Свою дипломну роботу присвячує його творчості, тим самим відкриваючи її творчості, тим самим відкриваючи. Отримав червоний диплом

1959–1960 рр. працює інспектором у львівському Управлінні культури. Вперше поїхав за кордон – до Польщі на відкриття виставки українського народного мистецтва у м. Люблін

1960 р. – директор Львівського музею українського мистецтва Іван Картушенко, значно, що Возницький навчався на мистецтвознавчому відділі, пропонує йому роботу в музеї. Отримав направлення на посаду заступника директора, на місце В. Любичка, справа якого – про спалені експонати в українському музеї, набула великого розголосу. Працівники музею зустріли його досить гостро, вирішивши, що знову прислали якусь номенклатуру з обкому партії. В музеї запряглися з реставратором Петром Лівинським, який час від часу їздив в експедиції, привозити вистав І. Кондзелевича з Білостоку, іконостас 1722 р. з Вошчанина, дерев'яну скульптуру з дубинського Бернардинського костелу, скульптуру І. Г. Півзева "Жертвоприношення Авраама" та "Самсон, що роздирає пащу лева" з Годишів. В цей час бере під охорону свій перший об'єкт – Бернардинський костел, в якому знаходився склад

З Петром Лішчиким

1962 р., грудень – після звільнення директора Львівської картинної галереї М. Філонова, Б. Возницького призначають тимчасово виконуючим обов'язки директора ЛКГ

1962–1967 рр. – виїзди в експедиції по Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях. В експедиції їдуть разом з працівниками галереї В. Овсійчуком, В. Вуйциком, Н. Гарус, О. Рипко, В. Любченко, М. Компанець. Рятуючи від знищення, привозять велику кількість сакральних речей, для збереження котрих як сховище використовується Бернардинський костел. Возницького підтримують і консульту-

В експедиції.
Середина 1960-х рр.

ють відомі вчені: М. Тембарович та П. Жолтовський.

В галереї Б. Возницький будує нові експозиції на матеріалах експедиційно-збиральницької роботи: «Мистецтво західних областей України XVI–XVIII ст.» та «Ренесансна скульптура».

Був обраний заступником голови Товариства охорони пам'яток історії та культури, депутатом районної ради

1965 р. – у залах галереї відкривається виставка «Львівський портрет», підготована В. Овсійчуком, котрого підтримав Б. Возницький. Через чотири дні прийшла вказівка демонтувати виставку, але Возницький переносить її у підвалні приміщення, де вона експонується ще два місяці під приводом: «для спеціалістів та дослідників»

1967 р. – відкриває перший музей у культурній споруді – каплиці Боїмів, котра використовувалася як склад при кафедрі. Тут починає експонуватись фотовиставка «Архітектурні пам'ятки Львова XVI–XVIII ст.»

Кілька разів виїжджає до м. Дрогобича для допомоги в побудові експозиції Дрогобицького краєзнавчого музею

1968 р. – виїзди до ПНР для ознайомлення з роботою музеїв. Побачив інший рівень музейної справи, охорону замків та культурних споруд. Вирішив відкрити музей в замку у Свіржі (споруда XVI–XVII ст.). Але замок знаходиться під патронатом начальника управління архітектури А. Шуляра, котрий планує відкрити в ньому будинок творчості архітекторів СРСР. Возницькому запропонували відновити замок в містечку Олесько (кін. XIII – XVII ст.)

1969 р. – постійні виїзди в Олеський замок, який у кінці року був переданий в оренду ЛКГ

1970 р. – роботи по освоєнню та реставрації Олеського замку. Кожен тиждень відбуваються наради з А. Шуляром та головним архітектором Львівських міжобласних реставраційних

У фондосховищах Олеського замку

майстерень І. Могитичем. Багато робіт Возницького виконував сам та з працівниками галереї Р. Бучком, В. Волковим, Є. Кармаковим, Ю. Поповичем, Р. Федіною та ін.

В травні – перша виставка картини Жоржа де Латюра "У люкв'яра" за кордоном. Возницький веде роботи в Парижі у Лувр.

В червні з'являється рішення про створення відділу галереї "Книгодрукування у Львові" у церкві св. Онуфрія (поч. XVI ст.), котру Возницький погоджується прийняти під свою опіку

1971–1973 рр. – роботи по реставрації та пристосуванню під музей Олеського замку. Виїзди з працівниками галереї О. Рипко, В. Овсійчуком, В. Вуйциком, Р. Бучком, І. Мицьком, М. Видашенком, Н. Опанасенком, Р. Федіною, І. Хомином, Є. Шимчук, Ю. Поповичем, Т. Дугаєвою, Л. Возницькою, Р. Дмитрієвим, В. Ольхом'яком, М. Ценкіним в експедиції по Львівській області

В експедиції. 1973 р.

1973 р. – присвоєно звання «Заслужений працівник культури України»

1973–1975 рр. – виїзди з працівниками галереї Є. Кармаковим, Л. Волковою, Т. Мокрієм, Л. Возницькою, Ю. Поповичем на роботи та побудову експозиції в Олеський замок

21 грудня 1975 р. – відкриття Олеського замку

1976 р. – виїзди з працівниками галереї в експедиції по Львівщині

1977 р. – XI Генеральна конференція ІКОМУ в Ленінграді та Москві. Грудень – відкриття музею Федорова у приміщенні церкви св. Онуфрія (XVI ст.) Видано путівник по Олеському замку авторства Б. Возницького

1978 р. – відкриття виставкового залу в костелі XVII–XVIII ст. села Білий Камінь.

Участь в сесії Радянського Національного комітету Міжнародної Ради Музеїв (ІКОМ).

Довгий час був заступником голови

Біля Олеського замку. Від ліва перший ряд Я. Ісаевич, В. Овсійчук, І. Кудин. 1986 р.

Радянського Національного комітету Міжнародної Ради Музеїв (ІКОМ), віце-президентом Радянського Комітету ІКОМ, членом Національного комітету з питань культури УРСР, експертом Міністерства культури з художніх цінностей.

Відкриття виставкового залу галереї у приміщенні колишнього костелу кларисок – пам'ятці архітектури XVII ст.

1979 р. – видано путівник по Каплиці Боїмів авторства Б. Возницького

1980 р. – домагається відселення профтехучилища № 10 з колишнього монастиря капучинок (поч. XVIII ст.) коло Олеського замку з метою створення там фондосховища

1981р. – нагороджений орденом "Знак Пошани"

1984 р. – присвоєно звання "Заслужений працівник культури Польщі"

Конференція в Олеському замку. Від ліва: Й. Гронський, С. Костюк, В. Вуйцик, Б. Возницький, Л. Міляєва, Г. Лозвин. Кінець 1970-х рр.

1986 р. – відкриття музею-садиби М. Шашкевича в с. Підлісса.

Закінчено роботи по пристосуванню монастиря капучинок коло Олеського замку під фондосховище.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

Золочівський замок – пам'ятку архітектури XVII – поч. XVIII ст. передано під опіку Львівській галереї мистецтв

1987 р. – підготовка і відкриття в Олеському замку виставки "Майстер Пінзель – легенда і реальність". Автор експозиції і каталогу (у співавторстві з Н. Опанасенко). У 1989 р. виставка експонувалась у виставкових залах галереї, у 1990 р. – у Варшавському національному музеї (автор каталогу) та у Вроцлавському музеї архітектури.

1989 р. – справа колекції М. Островерхова, котру завдяки старанням Возницького та за підтримкою громадськості залишили у Львові і передали галереї.

Виставка Іоана Георгія Пінзеля в Празі. Возницький – автор експозиції та каталогу.

Врятовано від знищення архів архітекторів Василя та Євгена Нагірних і вченого В. Лева

1990 р. – лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка в галузі культури і мистецтва.

Лауреат премії ім. Я. Кожановського. Відкриття музею "Русалик Дністровий" у приміщенні вежі церкви Святого Духа – пам'ятці архітектури XVIII ст.

1991 р., травень – на території Жовківського замку – пам'ятки архітектури поч. XVII ст., створюється філія галереї – музей "Жовківський замок"

1992 р. – обрано Почесним членом польського Товариства реставраторів пам'яток

1993 р., січень – відкриття Музею давніх пам'яток Львова в приміщенні храму св. Івана Хрестителя – пам'ятці архітектури XIII–XIX ст.

Відкриття музею давніх пам'яток Львова. 1993 р.

1995 р., липень – під час реставрації Золочівського замку відкрито каплицю – пам'ятник жертвам, замученим у замку в час, коли тут знаходились тюремні.

Після проведення реставраційних

Біля Китайського палацу у Золочівському замку

робіт відкрито відділ галерей – Музей оборонної архітектури XIII – XIV ст. "П'ятичанська вежа".

Автор виставки та каталогу «Франциск Оленський».

З 1995 р. довголітній Президент Українського національного комітету Міжнародної ради музеїв

1996 р. – відкриття виставки Жоржа де Латура у Вашингтоні.

Отримує Почесну Відзнаку Президента України за особисті заслуги перед українською державою в розвитку музейної справи, активну громадську діяльність.

Домогається виділення приміщення для Музею мистецтва староукраїнської книги (музей Івана Федорова), котрий у 1990 р. був виселений з Онуфрієвської церкви.

Відкриває "Музею сакральної скульптури XVIII ст. Творчість Іоана Георгія Пінзеля" в колишньому костелі кларисок, де до цього часу знаходився виставковий зал галерей. Автор одноім'яного каталогу

1997 р. – відкриття експозиції Музею мистецтва староукраїнської книги у колишньому будинку Метробуду (вул. Коперника, 15 а)

Після багаторічних клопотань Б. Возницького, був переданий під опіку Львівської галереї мистецтв Підгорецький зал

мок – пам'ятка архітектури XVII ст.

1997–1998 рр. член Ради з питань збереження національної культурної спадщини України

1998 р. – обрано Почесним Громадянином м. Дубно

Присвоєно титул доктора honoris causa Педагогічної академії в Кракові

1999 р. – виступає у Варшаві на засіданні з питань повернення в Україну культурних цінностей у складі Нац. Комісії при Раді Міністрів України.

Підготовка, побудова експозиції та відкриття виставки "Роз'яття" в залах галереї. Згодом виставка експонувалась у багатьох містах Польщі. Автор альбому "Роз'яття", виданого трьома мовами

2000 р. – участь у відкритті виставки "Роз'яття" в м. Ченстохова – Польща. Голова Національного комітету України Міжнародної Ради музеїв (ІКОМ).

Завдяки довголітнім старанням Возницького передано під опіку Львівської галереї мистецтв Палац Потоцьких – пам'ятку архітектури кін. XIX ст.

Відкриття меморіального музею-майстерні Теодозія Брикс

2001 р. – виїзди до Польщі. Нагороджений орденами "За заслуги" II і III ступеня.

Стає лауреатом Всеукраїнської премії "Визнання".

В палаці Янцінкоронських (пам'ятка архітектури XVIII ст.) в м. Старий Розділ віднайшов старі римські скульптури II ст. до н. е. – II ст. н. е., які експонуються в залах галерей

В Дрогобичі у т. зв. віллі Ландау було віднайдено стінопис, виконаний Бруно Шульцем. Возницький бере участь як експерт під час розкопки та підготовки до реставраційних робіт

2002 р. – участь у конференції по збереженню національної спадщини (м. Київ).

Обрано почесним дійсним членом (академіком) Академії мистецтв України.

Організація конференції «Боцетті Іоанна Георгія Пінзеля» з одночасним експонуванням боцетті у філії галереї – Музеї сакральної скульптури XVIII ст. Львів, Опілля, Золочів, Тернопіль, Буяч.

Б. Возницький та А. Чебикін

Присвоєно титул доктора honoris causa Варшавської Академії мистецтв.

Підготовка та побудова експозиції ювілейної виставки Бруно Шульца з експонуванням фрагментів стінопису, що залишились після викрадення

2003 р. – отримав нагороду з рук

Після вручення диплому доктора honoris causa у Варшавській академії мистецтв. 2004 р.

кардинала Гузара: Капітулу українсько-польського подданства.

Отримав найвищу відзнаку Польщі – орден «Командора»

Підготовка, організація та побудова експозиції виставки за участю кількох музеїв України – "Гетьмана Мазепа. Погляд крізь століття". Головний куратор виставки. Виставка відбулась виключно завдяки ентузіазму Возницького, так як Міністерство культури відмовило у фінансуванні.

За пропозицією Б. Возницького було обрано будинок для створення Музею Визвольної Бороти України (колишнє приміщення Стрілецького товариства). Допомога у прискоренні передачі приміщення та відкриття музею (музей був відкритий у жовтні 2012 р.)

Б. Возницький та кардинал Любомір Гузар

2004 р., травень – після кількох років реставрації у Китайському палаці Золочівського замку відкрито Музей східних культур.

В с. Рукміш на Тернопільщині в церкві св. Онуфрія віднайшов невідому скульптуру майстра Іоана Георгія Пінзеля – Святой Онуфрій.

Відкрито відділ галерей – Музей Гетьмана Витовського в с. Руда Жидівського району у приміщенні колишньої лікарні

2005 р. – Указ Президента України про присвоєння Возницькому звання Героя України

Відкриття відділу галерей – Музею модерної скульптури Михайла Дивчирі (сепіше Бровачевич)

Видання монографії «Микола Потопицький, Барнара Меретин, Іоан Георгій Пінзель»

2006 р. – Нагороджений Золотою медаллю Академії мистецтв України.

Член-кореспондент Академії мистецтв України.

Виїзд в Одеський музей з метою дослідження античної скульптури.

Після завершення реставрації та побудови експозиції відкрито відділ європейського мистецтва XIV–XVIII ст. Львівської галереї мистецтв у приміщенні Палацу Потоцьких.

Видання спогадів «Автопортрет на тлі часу»

2006–2007 рр. – Виїзди в Київ на засідання Національної Ради з питань культури і духовності при Президенті України та на наради з приводу створення музею «Арсенал».

Член Комітету по Шевченківських

Вручення Золотої зірки «Героя України». 2005 р.

преміях.

Видання альбому «Іоан Георгій Пінзель. Скульптура. Перетворення».

2008 р. – допомога у підборі експонатів, консультації відносно побудови експозиції музею в Батурині

Консультації по створенню музею "Арсенал" (Київ)

2009 р. – після кількох років реставрації та підготовки експозиції відкрито Великий палац Золочівського замку

Побудова експозиції та відкриття палацу Кирила Розумовського в Батурині

2010 р. – разом з членами Львівського обласного відділення Товариства "Україна – Світ" (входив у склад Президії) їде в Науково-пошукову експедицію на Лемківщину.

Побудова експозиції та відкриття постійно діючої меморіальної виставки "Ярослава Музика".

Отримав відзнаку Президента України «Хрест Івана Мазепи»

2011 р. – Отримав відзнаку Президента України – ювілейну медаль «20 років Незалежності України».

У співпраці з Б. Возницьким та на базі його розповсюджені видано книжку «Львівська галерея мистецтв. Колектив та його директор».

Поїздка в м. Дрезден з роботою І. Г. Пінзеля «св. Юрій» на виставку "Копіювальська дорoga"

2012 р., березень – у зв'язку з переіменуванням Львівської галереї мистецтв у Львівську національну галерею мистецтв, назва посади Б. Возницького – Генеральний директор

Б. Возницький – довголітній Голова Ради директорів музеїв Львова. Почесний громадянин м. Львова

23 травня 2012 р. – трагічно загинув в автокатастрофі біля села Куровичі Золочівського району.

Похований 25 травня на Личаківському цвинтарі у Львові

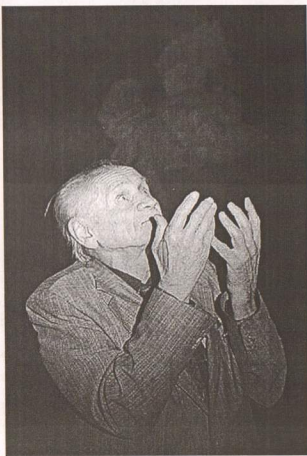
Старший науковий працівник ЛНГМ
Наталія Філевич

Шляхи, які перетнулися

Дві людини, дві сильні особистості, два генії що залишили по собі значний слід в історії українського мистецтва - Пінзель і Возницький. Один жив і творив у 18 ст. - другий рятувал і воскресав у 20 ст. Тепер їх можна об'єднати, бо їхні дороги зійшлися в одну, і їхнє спілкування вчепивид збагачує один одного. Це містично, але одного разу Борис Возницький мені сказав: "Коли мене на цьому світі не стане... перше, що я зроблю - це зустрінуся з І. Пінзелем, і довіз з ним будау говорити, і все про нього дізнаюся".

П'ятдесят років Борис Возницький займався, досліджував та рятувал творіння феноменального та загадкового Іоана Пінзеля, створив та відкрив його музей, розглядав його творчість з різних ракурсів, стверджувався, сумнівався, часто заперечував собі, шукаючи істини, неодноразово повертався до спору, де творив «вігтарний скульптор».

Ще дві дати з різницею у 200 років об'єднали цих мужів - 1761 р. (?), коли помирає Іоан Пінзель і 1961 р. - коли Борис Возницький рятувал і вперше привозить до музею скульптури з Годолицької "Жертвоприношення Авраама" та "Самсон, що роздирає пащу лева". Це була одна з перших експедицій, коли Борис Возницький почав працювати в музеї українського мистецтва у Львові.

І. Г. Пінзель. Самсон, що роздирає пащу лева". Це була одна з перших експедицій, коли Борис Возницький почав працювати в музеї українського мистецтва у Львові.

Зі спогадів Бориса Возницького: «Заїхали в Годолицю, що знаходиться від Львова в декількох кілометрах. Тоді я ще не розумів, що треба було для збереження забирати всі твори. Коли ми приїхали і нам відчинили двері костелу і коли я побачив в якому стані знаходився вівтар, я сказав собі, заберу «Жертвоприношення Авраама» та «Самсон, що роздирає пащу лева». Ми завантажили скульптуру на машину і поїхали. В музеї почався справжній скандал, мені заборонили навіть торкати скульптури. А один з працівників райкому сказав: «До коли Возницький буде звозити до музею все щіх католицький мотлох. Нам його не треба».

У грудні 1962 р. Бориса Возницького перевели до ЛКГ на посаду директора, а як спадок він перевозить до галереї дві врятовані ним скульптури Пінзеля з Годолицької. Працюючи в галереї, дібрав одномудців: В. Любченка, О. Рипко, В. Вуйцика, В. Овсійчука, В. Полянського та продовжив експедиційну діяльність. Йому товариш подав справжній трофейний мотоцикл. Машини не було, подорожували на позиченнях. Тоді об'їздили Львівську, Тернопіль-

ську, Івано-Франківську області. Коли вдруге він потрапив у Годолицю, всі скульптури були вже розбиті, фрагменти барельєфу з амвону перекидалися на землі. Один з них, що мав підпис Бернарда Меретина, архітектора собору, був частково спалений. Тоді Борис Возницький зрозумів (як він пише), що потрібно забирати все.

Вже багато десятиліть костел у Годолиці стоїть без даху, шороку фрески на стінах стають менш розбірливими, живопис остипається, фарби вигорають. На місці, де височів вівтар, залишився дерев'яний хрест з залишками променів.

Борис Возницький неодноразово піднімав питання реставрації цієї унікальної споруди Бернарда Меретина, місцева населення страється привернути увагу до цієї пам'ятки, але на даний час собор з року в рік руйнується та гине.

«Якось студенти з Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва сказали, що в Городенці є багато скульптур. Я сів на мотоцикл, інші на відкриті вантажівку, яка в нас вже була - і ми поїхали. В церкві не було дверей, ми ввійшли. Ніхто нас не запитав, звідки ми приїхали і чому ми тут. Тільки один великий ангел був на місці на самій верхотурі головного вівтаря і ще декілька маленьких янголят. Нічого страшнішого як у городинківському костелі ми не зустрічали.

У центрі храму в купу з трьохметрової висоти були скинуті одна на другу уламків дерев'яних фігур. З під уламків виниз виднілися відірвані голови св. Єлизавети та Якіма з великого вівтаря. Решта скульптур розбиті перекидалися на землі. В монастирському костелі, розпитуючи їх, куди подіяли скульптури з храму? Йому відповіли, що можливо з костелу їх перевезли в інше село. "Я їхав туди, але нічого не знаходив. Проїшло майже 10 років. Якось на мотоциклі

врятували б не п'ять скульптур, а набагато більше.

Скульптуру з костелу ми вантажили без проблем. Двері відкриті, нікого ніщо не цікавило. Хтось з перехожих заглядав, але підійти боювся. Автомашину заповнили до верху, фігури перекидали гілками вирубаних під костелом кущів».

Городенка Івано-Франківської області - костел колишніх о.о. місіонерів. Пінзель тут виконує найбільше замов-

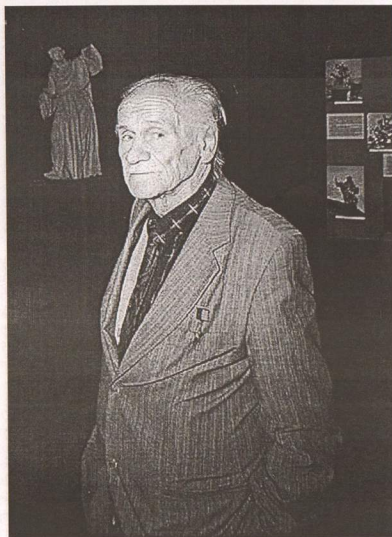
я їхав біля цвинтаря в Монастирську. Вирішив зупинитися і оглянути цвинтар, бо там була чудова неокласична каплиця. Я підійшов до каплиці і в десяти метрах від неї побачив свіжку могилу, а на ній статую св. Анни майже по коліна вкляну в землю. Я зрозумів, що це була скульптура Пінзеля з міського костелу. Я не міг забрати її на мотоциклі, покінчила голова св. Анни була майже відірвана від тіла, я забрав її у рюкзака, а решту скульптури поставив на землю та прикрив листям. На наступний день я повернувся з машиною та забрав її. Так з'явилася перша скульптура з Монастирська».

У 1999 р. на баварському мистецькому ринку з'являються шість боццетті (моделі). Вони були придбані Баварським національним музеєм в Мюнхені.

До Б. Возницького звернувся директор Петер Фольк, і за сприяння п. Вернера та п. Пола, були виділені кошти на його приїзд до Мюнхена. Б. Возницький описує у своїх спогадах за 9.04.2000 р. цей приїзд так: "Коли вперше їх побачив на сирій підставці в кабінеті доктора І. Петра Фолька, мені стало погано. Потім почав придивлятися, і почалися деякі сумніви. В глибинних місцях складок одягу виступають "ворсинки" дерева ніби нещодавно зроблені. Другий раз розглядав під лупою в присутності Фолька, Окса-

на Козир та колекціонера, що їх продає Мюнхенському національному музею. Він їх купив в родині колекціонера, батько помер, а діти розпродували. Легенда за моделі свідчить, що вони раніш були у колекції священника з Австрії.

На фігурки був покладений прозорий сіро-охристий левкас, вони були покриті білою фарбою. Останнє покриття оспалено, і фігурки, за словами колекціонера загубили вигляд, і він їх повторно покрити білою фарбою. Хоча за них 120 тис. марок. Оксана Ко-

І. Г. Пінзель. Самсон, що роздирає пащу лева

І. Г. Пінзель. Жертвоприношення Авраама

зир допомогла написати листи про ці моделі меценатам Німеччини, збирають кошти».

Б. Возницький не тільки підтвердив, що ці унікальні моделі є авторства Пінзеля, але й домовився з доктором Фольком, що він привезе їх до Львова. В музеї Пінзеля боцетті протягом року можна було оглядати, вивчати, ними захоплюватися.

Ці шість пластичних ескізів, в основному, використовувались під замовлення щонайменше двох, і навіть, не в один час посталих, вівтарів Городенки та Монастирська. Неймовірне враження вони справили на виставці І. Пінзеля у Луврі, куди були знесені твори з Львова, Івано-Франківська, Тернопілля, з Вроцлава, Мюнхена.

На жаль, Борису Возницькому не судилося бути на цій виставці.

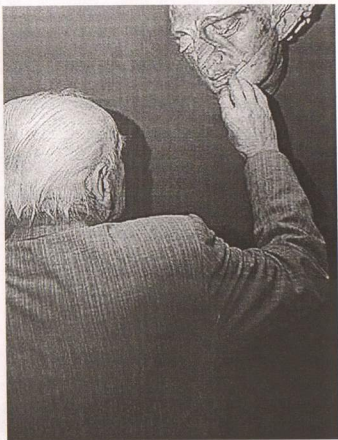
Останнім відкриттям твору І. Пінзеля була кам'яна постаць св. Онуфрія, що знаходилася у ніші давнішої церкви св. Онуфрія в с. Рукоміші Бучацького району Це велике відкриття, оскільки весь час скульптура була невідомою. Нікому з дослідників і до думки не приходило що це міг бути Пінзель.

Як розповідав Б. Возницький, на Тернопільщині приїхав 16 вересня 2004 року разом з директором видавництва «Центр Європи» Сергієм Фрухтом, фотографом, що мали зробити фоторепродукції до його книжки «Микола Потоцький: Бернард Меретин Іоанн Георгій Пінзель» та двома кінематографістами з Варшави, які знімали фільм про І. Пінзеля «Святі з Львова».

«Для нас результатом нашої появи в Бучачі був сенсаційним. Самодіяльний художник, який щось малював на хорах церкви, куди ми зайшли, витягнув на другий ранок дві голови ангелів і головувє. Яна Непомуки з втраченої скульптури 1750 року, що стояла на околиці Бучача. Якась жінка, що працювала у дитячому садку на ім'я Анна, повідомила, що має з цієї композиції голівку ангела. Дуже нам допомагала Віра Стецько. А найбільшим відкриттям була фігура св. Онуфрія з

На відкритті виставки Пінзеля у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї. 2007 р.

с. Рукоміш, що в 12 км. від Бучача.

Богдан Максимяк, красенцев, який очисував кам'яну скульптуру від навісів, а їх з його оповіді було вісімнадцять нашаруваних, сказав, що чекав на мене вже декілька років, щоб переконатися, що це оригінал Пінзеля. Це дійсно був оригінал. Так 10 вересня 2004 року з'явився ще один твір Іоанна Георгія Пінзеля, твір дуже важливий для трактування творчості скульптора».

Серед мюнхенських боцетті є модель, яку Петер Фольк трактував, як постаць св. Ієроніма. Ще тоді у 1999 році Б. Возницький побачив в ній постаць св. Онуфрія і про це сказав. Тепер він був переконаний, що модель в якійсь мірі слугувала скульптурою для створення ще одного шедевра

«Відкриття нової роботи Пінзеля – великий крок в дослідженні творчості цього майстра, незабуття подія у моєму житті» (Борис Возницький).

Лариса Разнікова-Возницька - в.о. Генерального директора Львівської національної галереї мистецтв ім. Б.Г. Возницького

Великий стратег

• Уже минуло понад десять років, відколи палац Потоцьких став відділом Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького. Сьогодні це один з найпопулярніших у Львові музеїв, проте шлях його виникнення й становлення був непростим. На початках сама ідея відкриття музею у вишуканій палацовій споруді виглядала дуже заманливою, але навіть для музейників видавалася майже неможливою. Та так було не тільки з цим об'єктом, придатним для музеєфікації, але й з усіма шістьнадцятьма, сьогодні діючими фільмівними галереями, які були освоєні, реставровані й відкриті для огляду завдяки неймовірній волі, енергії та праці Героя України - Бориса Григоровича Возницького.

• Працюючи поряд з Борисом Григоровичем, співробітники галереї нерідко помічали, що Директор іноді був замисленим, ніби відстороненим, нероздрагиваним. Оразу виникали розмови: Директор щось задумав, а перед ним перешкоди. Але завичай, крім загальних здогадок, ніхто з нас нічого конкретного не знав. Усі розуміли, що йому доведеться пояснювати аксіомні істинні чванливим, непослупним партійним босам, самовпевненим чиновникам, які, дотримуючись недолугих параграфів й букви закону, поза цим нічого не хотіли бачити й розуміти. Було очевидним, що Директору важко пробивати ці умовні мури. Коли ж він виходив з лопатою в руці, то всі з полегшенням зіхали, бо пошепки вимовлене слово «заземлитися», як найкраще – в і прямому й переносному сенсах, давало надію на вихід з ситуації. Після фізичної праці у Директора поліпшувалася настрій, він жартував. Але «заземлення» аж ніяк не означало, що

Директор відступився від котрогось із своїх задумів. Можливо саме в цьому процесі він розробляв стратегію. Як згодом стало зрозумілим, заплановане відкладав на пізніше, до більш сприятливих обставин. Не забував, а посту-

пиво, маленькими кроками, настирливо йшов до своєї мети. Коли вже майже все було узгоджено на верхах, тоді й працівники галереї дізнавалися про все - тобто вже майже на завершальній фазі.

• Яскравим прикладом може бути історія втілення ідеї розміщення відділу галереї у палаці Потоцьких. Ця думка виникла ще на самому початку 1990-х років. Усі співробітники розуміли, і на цьому постійно наголошував Борис Григорович, що прекрасний збірці європейського мистецтва у сті-

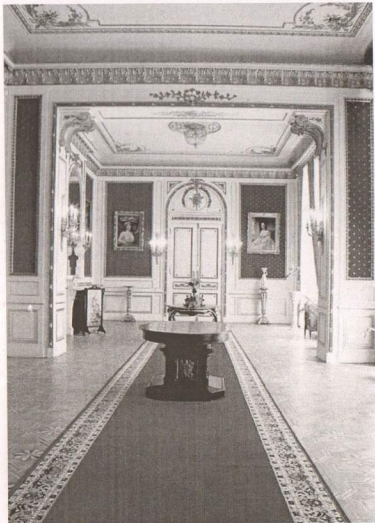
нах палацу по вул. Стефаніка, 3 – тісно. У численних виступах на зборах, на відкритих виставках, в інтер'ю для преси Директор говорив: «Наш музей налічує 56 тисяч експонатів, але демонструється 3% збірки – решта задирається у

фондоховищах. Немає в Європі музею, де б твори Тиццана, Джованні Белліні знаходилися у фондах. Більш того, цілі колекції англійського, українського, російського, східного мистецтва ми не можемо показати глядачеві тільки з однієї причини – браку приміщень. Надалі єдиним виходом лишається використання під музей палацу Потоцьких. Усі працівники музею погоджувалися, що вкрай необхідно розширювати експозиційні площі, що в Палаці Потоцьких прекрасно презентувалася б краща в Україні збірка європейського мистецтва. Разом жваво в розмовах підтримували Директора. Проте в глибині душі мали сумніви, бо виходили з раціонального глузду, розуміли: майже неможливо, щоб для музею – установи культури, в самому центрі старовинного Львова віддали вишуканий палац. Тим більше, що палац Потоцьких, пристосований для шлюбних церемоній, саме в іпостасі «Палацу щастя» полюбили львів'янам. На третьому поверсі в ньому було розміщено чимало офісів комерційних структур. Тому для нас, скромних музейників, мрія Директора здавалася недосяжною. Але не для Бориса Возницького. Керуєчись відомим прислів'ям: вода камінь точить, він беззастанно писав численні звернення до міськради, своїм прикладом захоував видатних діячів мистецтва, культури, письменників, учених прилучитися й діяти на користь такої важливої для культури України справи. Маючи ґрунтовний досвід в освоєнні нових об'єктів з метою створення в них музеїв, він розробив експозиційні плани, про що говорив у своєму

інтер'ю ще в 1998 році: «Ми давно вже маємо досконало опрацьований проект нової експозиції – зразком для цього були музеї світу, що розташовані в спорудах палацового типу». А побачив він у своєму житті чимало музеїв, палаців і як директор галерей, а як голова Українського Наукового комітету міжнародної ради музеїв (ICOM). Не тільки побачив і запам'ятав, а й перемислив та перетлівив стосовно українських реалій.

На початку 1990-х років по вул. Коперника, 17 розпочалося будівництво Палацу мистецтв для львівського відділення Сілки художників України. На нарадах та зборах виступами директора знову час від часу озвучувалася ідея про створення мистецького кварталу: «якби в палаці Потоцьких розмістилися музеї, в центрі Львова утворився би комплекс, адже поряд – основний корпус нашого музею, його філіал – Музей мистецтва української книги, Палац мистецтв». Ця чудова ідея набувала все більше прихильників. Борис Григорович розказував про те, що його бачення підтримав архітектор Василь Каменщик – один з головних проєктантів Палацу мистецтв, який, за словами Б. Возницького, навіть спроектував навісні переходи між Львівською картинною галереєю, Палацом мистецтв та палацом Потоцьких. Проте це архітектурне рішення було відкинуто. У 1995 р. урочисто відкрили новозбудований Палац мистецтв, і він запрацював як окрема самостійна інституція, подекуди й не мистецького профілю. І знову все затіло стосовно розширення картинної галереї за рахунок палацу Потоцьких. Хоча залучена в суспільне середовище ідея Б. Возницького поступово вивіряла. Ярослав Лемик, який у той період був депутатом міської ради Львова й очолював депутатську комісію з питань культури, теж захопився мрією Возницького – створити «львівський

Лувр». Він згадував, як Борис Григорович провів йому екскурсію й настільки натхненно поділився своїми задумами, що й він перейнявся цим наміром – передати палац Потоцьких під потреби музею. Я. Лемик активно переконував депутатський корпус в доцільності вивести рішення на користь галереї. У свою чергу тогочасного мера Львова Василя Куйбиди заохотили до затвердження рішення його підлеглі: голова департаменту з гуманітарних питань відомий

Зал палацу Потоцьких

поет Богдан Стельмах та начальник управління культури Львова Євстахія Шимчук – колишній науковий співробітник галереї. Таким чином ухвала сесії міської ради про передачу палацу Потоцьких для користування галереєю була затверджена підписом мера В. Куйбиди у 2002 році. Але ж палац потребував ремонту, для якого необхідні були величезні кошти. І знову спрацював стратегічний план Возницького:

він вирішує, що частина палацу може стати президентською резиденцією. На це державних грошей не забраке. Борис Григорович прокоментував, як був подоланий фінансовий бар'єр: «Новий виток у цій справі почався з рішенням міськради про односторонє (разом із розміщенням експозиції Львівської галереї мистецтв) "використання палацу Потоцьких для представницьких зустрічей міського, обласного і державного масштабу"». Міський ЗАГС перевів у інше приміщення, а у палаці Потоцьких розпочався ремонт, який тривав декілька років. Впродовж цього часу Директор днів в день не тільки спостерігав, як проводиться ремонт, але й активно втручався у його перебіг: адже він заздалегідь спланував реконструкцію кожного приміщення в палаці, анфіладний хід залів на другому поверсі. Насамперед було відремонтовано перший поверх. За задумом Директора тут мали розташуватися палацові інтер'єри. Про це він сказав: «...галерея – єдиний музей Львова, який, використовуючи власні великі зборки меблів, ужиткового та образотворчого мистецтва, зможе обладнати зали першого поверху у відповідності до стилю цієї споруди». Як тільки ремонт підійшов до завершальної фази, у 2005 р. директор дав розпорядження негайно перевезти речі з галереї у палац. Це було непросте. Потрібно було перевезти й розмістити в залах, в основному, другого поверху сотні експонатів – картини визначних європейських майстрів XIV-XVIII століть.

Треба було також перевезти тисячі музейних предметів фонду графки (12 тисяч предметів зберігання, деякі великих розмірів й в рамках), архіву, бібліотеки. Напередодні переїзду Директор показав працівникам галереї всі приміщення, призначення яких спланував заздалегідь. Ще декілька років перед тим в інтер'ю він розповідав: «На мою стелі лежить папка, в якій не тільки загальний проект нової експозиції, але

дослідно розроблені поверхові плани. Робота виконана величезна, ми повинні готові до втілення цих планів в життя». На переїзд він виділив один тиждень часу. Зрозуміло – термін не до виконання. Адже кожний музейний експонат, щоб не пошкодився в дорозі, треба було відповідно запакувати, книжки позав'язувати в пакети, вручну вивести все на поверхні. Усі працівники намагалися довести Директору, що це фізично неможливо. Його відповідь була проста: відремонтоване приміщення треба якнайшвидше зайняти. Сесія рішення ухвалила, але сесія рішення може й відмінити. А от з десятками тисяч музейних предметів нас звідти вигнати буде практично неможливо. І ми його зрозуміли. Усе спанували. Директор десь домовився про допомогу військових. Звод солдатів, музейні наглядачі, наукові співробітники, реставратори ставали по сходах і передавали з рук в руки спаквані речі. Іх вєсь час підвізали з основного корпусу галереї. Це дуже напружувало й фізично, й морально, особливо тих працівників, хто ніс матеріальні відповідальності за доручену їм частину збірки. Бо на перший погляд все виглядало хаотичним. Розпаковували й ставили все на місця вже без поспіху. Як згодом вияснилось, страхи були даремні, бо перевезення було сплановане Директором так, що жоден предмет не міг. Всі і все було на виду.

Не менш ґрунтовно ним була осмислена експозиція європейського мистецтва XIV-XVIII століть. Згідно його задуму виник ще зал мистецтва України, якого колись в основному корпусі галереї не було, бо все українське експонувалося в Олеському замку. Пояснив свою позицію Директор коротко: «Україна теж європейська країна». Отже картини й скульптуру перевезли, розмістили в залах відповідно до кожної країни. Побудову експозиції залишили до наступного дня. На ранок усі картини Директор розклав на підлозі так, як їх потрібно розвішувати – експозиція була збудована. Наші спроби щось поміняти мислями були невдалими, бо переставляючи картини з одного місця в інше, ми врешті верталися до першого задуму Директора. Його досвід, фаховість, відчуття кольору й ритму й безсумнівно глибоке, тривале осмислення експозиційного матеріалу давали результат. Майже без змін експозиційні салони в палаці Потоцьких й нині виглядають так, як їх вимріяв і

Відкриття палацу Потоцьких. 2007 р.

реалізував Борис Возницький. Спеціально для чудотворної ікони XV ст., яка називається «Львівська Богородиця», він пристосував окремих зал – каплицю. Отак повоїв, з переїздом понад десятка літ, його стратегічні плани були реалізовані.

Усвідомлюючи значущу місію музеїв у суспільстві, Борис Григорович Возницький присвятив цій справі своє життя. Стратегія поступу музейництва, розроблена Возницьким, реалізується в установах, що носить його ім'я, і тепер, коли його не стало, чинить вплив на культурні зміни в українському суспільстві. Збільшуються експозиційні площі, додаються нові експонати, хоча й не в такій кількості як в часі експедицій 60-80-х років. А от число відвідувачів у створених ним відділах галереї постійно зростає. Для прикладу вже палац Потоцьких щорічно приймає від 40 до 70 тисяч відвідувачів.

Світлана Стець -
зав. сектором експозиційно-
виставкової роботи ЛНМ

Фрагмент експозиції залу палацу Потоцьких

АВТЕНТИЧНА АНТИЧНІСТЬ ЯК СУЧАСНА СЕНСАЦІЯ

Ця стаття була надрукована в газеті "Поступ" за 1 лютого 2002 року після sensationальної відкриття — в палаці Лянцкоронських у Старому Роздолі знайдено кілька античних та одну ренесансну скульптуру. Цей палац використовувався як Будинок відпочинку, а фігури, які прикрашали його фасад, вважалися гіпсовими копіями. До того часу, поки туди не приїхав Борис Возницький.

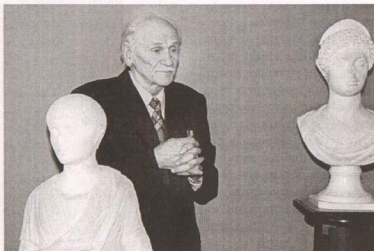
Написана стаття талановитим львівським мистецтвознавцем Андрієм Дорошом. Ні його, ні Бориса Возницького вже немає з нами, але цей невеликий текст, на нашу думку, відображає неповторний стиль писання А. Дороша і в такій же мірі — відображає стиль пошуку і дослідження, притаманний Б. Возницькому, завдяки якому ним було врятовано сотні пам'яток мистецтва і культури.

У житті часом, хоч й дуже нечасто, трапляються й добрі чудеса. Підтвердження цьому стала презентація чотирьох античних та однієї ренесансної скульптур, привезених до Львівської галереї мистецтв її директором Борисом Григоровичем Возницьким з містечка Розділь, де вони прикрашали фасад палацу магнатів роду Лянцкоронських і фонтан у парку.

Факт знаходження скульптури, забленої вапном і нікому нібито (крім Возницького) невідома, ще раз, між іншим, підтвердив просто неомовірно нетривкість суспільної пам'яті, адже з часу доставки цих творів з Анатолійського узбережжя до Роздолу минуло задовго до того, як існує місто, коли останні предстанники родини Лянцкоронських перебували у своїх літніх резиденціях. Треба було мати «хто» більш як піввікової праці в мистецтві та нерозтрачену цікавість десятилітнього хлопчика — «а що там всередині?» — аби приставити драбину й на шести-або й дванадцятиметровій висоті шкряпати нібито гіпсову скульптуру.

Але ситуація не піднесла Йосифа Возницького і цього разу: під багаторазовими забілами виявився шляхетний мармур. Хто зна, чи тапластування нашого рідного вапна не стали захисним панцирем для нинішньої sensationally знахідки, що урятувала її від кістопилок наших дощів, бути яким у Роздолі самотньо екологічно вельно, й від драпіяного ока шукачів удачі останніх років.

А відкрито дві повнофігурні (у ¾ натуральної величини) постанти, одна з яких, на жаль, — уже з втраченою головою, майже непошкоджений погрудний портрет невідомої римлянки (такіх у

На експозиції давньої римської скульптури в палаці Потоцьких

цілій Україні менше десятка) та великий (1,5 натурі) чоловічий торс — можливо, для парадного портрету когось із римських імператорів. Скульптурам — від 2300 до 1800 літ. Такий часовий розбій навіть в одному творі («Портрет юнака з кинджалом» обумовлений полілітністю (складанням з кількох частин, на відміну від монолітності, єдиності) скульптури. Річ у тому, що в античній культурі, зокрема у часи Римської імперії, був звичай (можливо, зумовлений політичною боротьбою в метрополії) просто замовляти на умовному імпозантному торсі голови можновладців. Цей торс у нас був навіть вирізаний з каменя іншого гатунку, скажімо, з брунатно-червоного мармuru, тоді як голову традиційно виготовляли з білого. Саме так і виконана скульптура «Юнака з кинджалом», і це виключено, що такий же мети був призначений торс вагону поза 1000 кл. злий поки що не спромоглися прокувати далі, ніж у вестигійській галерей. Однак спадковість традиції в античній культурі була незмірно сильніша, ніж у нашій. Голова юнака, виконана майже через три століття після постанти, на якій вона вміщена сьогодні, хоча й відрзня-

ється від неї стилістично, але з цілістю не дисгармоніює. А тепер спробуємо на малу хвилину уявити собі роботу когось із наших сучасних скульпторів на торсі, виконаному Йоганом Пінзелем. Різниця в часі — ті самі триста років, але віднощів неомовірно нестерпна.

Звертаючись до роздольських здобутків Б. Возницького, треба повідомити вже зовсім кримінальну історію, яка сталася з бронзовим путті, фігурка якого прикрашала парковий фонтан — яку міліція виволокла

з гори металобрухту, куди він був проданий одним із роздольських ломовенів за ганебну ціну — 24 гривні. Фігурка ж виявилася ні мало ні багато, а відливом (можливо, що й авторським) з твору італійського митця XV сторіччя Андреа Вероккіо, наставника Леонардо да Вінчі. (Описують, що коли Вероккіо, до речі своєму учневі докічати одну із замовлених картин, побачив, як той справився з завданням, він запевнив, що від цього дня в живописі йому самому робити нічого). Так-от, скульптура, вартість якої на світових аукціонах легко могла б сягнути цифри з п'ятьма або й шістьма нулями, в нашій такій — сюрреалістичній (!) — дійсності мала еквівалентом «чотири півлітри». Колись у Карному кодексі була досить суворая стаття за «розкрадання державного майна у особливо великих розмірах». Чи не час подумати про впровадження відзнаки «За збереження національного майна в особливо великих розмірах»? Бо Борис Возницький такої відзнаки заслуговує вже давно.

Андрій Дорош
мистецтвознавець

Борюся за збереження кожної пам'ятки

У часи окупації особливо небезпечно для мистецьких творів — або їх грабіжники попросту викрадають, вивозять у свої матки, як більш цивілізаційний спосіб (якщо це можна назвати цивілізованим), але принаймні, пам'ятка зберігається (як людства), або завойовники у варварський спосіб,

відстоювати свої цінності, у міру можливості на своїх робочих місцях, у своїх середовищах. Борис Возницький, сьогодні визнана як загальнонаціональна постать, здійснивши все можливе у сфері збереження унікальної спадщини — сакральних творів і споруд, які, за сатанінським більшовицьким планом

рою іконописання майстрів пензля, як місцевців, так і іноземних.

Під свім нестримним стилем Возницький добрав музейних працівників, можливо інтуїтивно, а можливо їх чимсь верховним велінням (жарту), маючи на увазі особу Володимира Овсіючука, який виховався на

досконалому досліднику не тільки українського мистецтва, з окремою підсиленою увагою до українського іконопису, але й мистецтва європейського. З плути літ, з огляду інформації про їх наплетування працю, маючи на увазі Возницького і Овсіючука, складається враження, що це був унікальний тандем, завдяки, здебільшого, якому вдалося вивити і зберегти величезну кількість мистецьких шедеврів, а згодом і розповісти про них у монографіях, альбомах, музейних буклетах, в процесі тимчасових і постійних виставок. І на мою долю випало декілька місяців стажування у музейних володіннях Возницького, вивчаючи експозицію для екскурсівдення.

Б. Возницький з В. Овсіючуком у фондосховищах Олеського замку

Готуючи дипломну роботу, як студент історичного факультету, за рекомендацією Овсіючука і Кравчина, був приїждий на оглядини для підкронення українців, піддавалися тотальному знищенню. Очоливши унікальну за культурним багатством музейну установу — картинну галерею (тепер — національна галерея), молодий керівник зорієнтував своїх колег на одержимку працю у справі пошуку винятково сакрального мистецтва з метою його захисту від комуністичних геростратів, яким було дозволено руйнувати храми, як архітектурні шедеври, а в них, неповторне багатство — ікони, авторства блискучих за культу-

перспективи поповнити штат працівників галереї. Я уже дещо освоївся, та раптом мене покликали до директора Возницького. Мені уже тоді здалося, що Борис Григорович, якимсь ніяким чином, начебто затинаючись, повідомив мені, що його попередили відповідні служби, а також, з обомовиської адміністрації про мою неадікватність чи неблагодійність і ця молада людина не може бути залучена до числа співробітників музею. Мені не було прикро за сам факт, але мені було незруч-

но підкронення українців, піддавалися

тотальному знищенню. Очоливши

унікальну за культурним багатством

музейну установу — картинну галерею

(тепер — національна галерея), молодий

керівник зорієнтував своїх колег

на одержимку працю у справі пошуку

винятково сакрального мистецтва з

метою його захисту від комуністичних

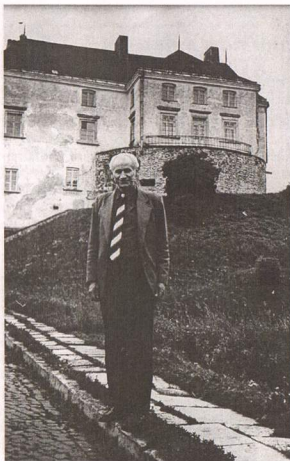
геростратів, яким було дозволено

руйнувати храми, як архітектурні шедеври,

а в них, неповторне багатство — ікони,

авторства блискучих за культу-

рними відчайдушними особами —

Біля Олеського замку

но, що я міг спричинитися до певних адміністративних клопотів для дуже менш шановної небуденної постаті. Далі наше приятелювання було достойним.

Борис Григорович не шкодував себе у численних експедиціях Галичини і одночасно вимагав від своїх колег такого ж напруження у пошуках. Вражає число збережених пам'яток – понад 36 тисяч! Уявити для себе страшно, а склялись би обставини так, що картинною галереєю керували б подібні Узергінні особи (все ж про неї відгадуються доволі лояльно), а не Возницький? Чи мали б відреставровано Олеського замку, піднятого буквально з руїн, з прекрасною експозицією західноєвропейського мистецтва; Золочівського замку з вишуканою експозицією, який став осередком культури місцевих мешканців, та радістю багаточисленних відвідувачів? Хіба не

пишається Україна Борисом Возницьким, старанням якого врятований дерев'яний вівтар, роботи знаменитого майстра Пізельса, а сьогодні цим творінням захоплюється Європа (експозиція у Луврі, Париж)?

Знову ж, лише у фрагменті, повернувшись до щасливого для нас успішного тандему: Возницький – Овсійчук, доповнюючи один одного, коли відбудовувалися з попилиця Олеський замок. Перший забезпечував усім чим потрібно було, попросту, як мольфар, добував матеріали з нічого, продумували зі своїм вихованцем-колегою Овсійчуком, адже цей здобув великий мистецтвознавчий ранг – кандидата мистецтвознавства, у тодішньому лєнінградському Зимовому палаці, у високіх за знаннями фахівців, якраз із рекомендацією Возницького, невеликі кроки реконструкції, відновлення унікальної споруди. Їм це вдалося на славу!

На славу обидва потрудились, щоб високі за майстерністю творіння австрійського художника Мартіна Альфонте, виконані на замовлення польського короля Яна Собеського, про переможні битви над

В Золочівському замку

турками під Віднем і Парканами, віднайдені у Жовківському замку, особливо пошкоджені і під уважною, ретельною працею Овсійчука і його реставраційної групи, величезні за розміром малювальські полотна отримали нове життя, а відвідувачі експозиції Олеського замку захоплюються і їх творцем і рятівником.

Таких реальних, насправді героїчних кроків, які ставали подвигами в нашій історії культури, здійснено чимало, що стало підставою для вшанування «Володаря чотирьох замків» (так шанобливо величали Бориса Возницького) найвищою нагородою держави – Героя України!

Борис Возницький запровадив стиль пам'яткоохоронного працівника, одержимого і відважного у справі збереження нетлінної національної спадщини, як приклад самозречення во ім'я успіху нашої Держави.

Степан Павлюк
академік НАН України,
професор, директор
Інституту народознавства НАНУ

В пам'яті назавжди

Про великого мистецтвознавця, патріота, справжнього Героя України Бориса Григоровича Возницького можна написати лише теплі слова. Перше знайомство з великим музейником відбулося в 2003 р., коли в Львівській галереї мистецтв було організовано виставку присвячену гетьманові Івану Мазепі. Експонати з колекції нашого заповідника також приймали в ній участь.

Подальше наше більш близьке знайомство відбулося, коли розпочалась робота над створенням експозиції палацу К. Розумовського. Під час цієї кропіткої роботи ми часто їздили до

Палац Кирила Розумовського в Батурині

Львова, а також з колегами неодноразово гостинно приймали Бориса Григоровича в Батурині. Особливо задушевно поїздка до Львова в грудні 2008 року, коли я разом з Овсєнко (Саєнко) Наталією та Домашенко (Мотліч) Аллою, поїхали до Львівської галереї мистецтв відбирати експонати для експозиції палацу К. Розумовського. Ми повністю розуміли, якого рівня ця людина і який Б. Возницький заклопотаний справами. Але він не просто нас сердечно привітав, але і особисто провів екскурсію по Галереї мистецтв та палацу Потоцьких. Відчувалось особливе до нас тепле ставлення, адже він зізнався нам, що Батурин запав йому в душу. Мало того, Борис Григорович особисто провів екскурсію старовинним Львовом, після якої ми були просто в захваті. І що запам'яталось і дуже вразило, що на вулиці з ним віталось дуже багато людей, і при чому всі виявляли йому щире повагу. А він ніби цього і соромився, бо був дуже скромною людиною. А коли на вулиці зустрічав своїх близьких знайомих, то говорив: «Знайомтесь. Це мої дітчата з Батуріна».

На наступний день нам пообіцяли показати фондосховища та замки в Олеську, Підгірцях та Золочеві. Рано вранці, коли ми зібрався в дорогу, десь о 6-00, ми зустрілися з Борисом Григоровичем під Галереєю мистецтв. Він пішов на подвір'я, і ми вирішили, що не всі в зборі – немає подія. І яким же був подив на наших обличчях, коли вийшов автомобіль за кермом якого був сам Герой України. Ми цілий день провадили огляд замків, фондосховища і т.д. І що вразило ми, молоді дівчата, наприкінці подорожі стоимись, а він в свої 82 роки ще нас

підбадьорював.

А який він був оповідач! Його можна було слухати годинами! На кожному об'єкті, де ми побували, відчувалось, що до всього було прикладено його рукі – як до відновлення будівель, так і до створення експозицій. Лише тільки задуматися – 16 створених музеїв, згуртованих ним колективів однодумців. З його обличчя майже ніколи не сходила усмішка.

Яким він бував в роботі, я побачила, коли в 2009 році йшов монтаж експозиції в палаці К. Розумовського. Всі

ми працювали як один механізм, і звичайно основним ключиком був Борис Григорович. Він був дуже зосереджений, наполегливий і неупустиливий. Щоб його переконати змінити рішення, потрібно було прикласти максимум зусиль. Сперечатися з ним практично було неможливо. Результат роботи під його керівництвом був вражаючий. 22 серпня 2009 року відкрили урочище відкриття палацу. Завершилися урочища частина,

вже ми збирались закривати палац, але приїздить Борис Григорович з делегацією лів'ян і проводить ім екскурсію по трьох поверхах палацу... (незважаючи на те, що він проводив першу екскурсію по палацу К. Розумовського першим особам держави і вік).

Звістка про його загибель в травні 2012 році дуже вразила, нібито дізнався про смерть близької тобі людини, не хотілось вірити... Такі величини загораються раз на століття, і пам'ять про таких людей залишається назавжди. І можна сміло сказати про нього: «Герої не вмирають!» Я дуже горда з того, що мені поталанило познайомитись і попрацювати з такою ЛЮДИНОЮ, музейником світового масштабу!

Любов Кішчак

Заступник генерального директора з наукової роботи Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

Пам'яті Бориса Возницького

Про Бориса Григоровича Возницького я вперше почула на першому курсі історичного факультету педуніверситету, вивчаючи теорію та історію світової культури. Викладачка говорила про нього як про фундатора української мистецької скарбниці – Львівської галереї мистецтв, закладу високого європейського рівня.

Знайомство з Борисом Григоровичем відбулося у грудні 2008 р. – тоді я разом з Любов'ю Кіяшко та Аллою Домашенко

відвідали Львів з метою підготовки до відкриття палацу гетьмана Розумовського. Ми зустрілися з ним у кабінеті на Стефаніка 3. Дуже рипіла підлога кабінету, а кімната була заставлена шафами з книгами. Великий дерев'яний стіл директор теж був вищент завалений теками, паперами і книгами. Борис Григорович видався мені надзвичайно скромною та інтелігентною людиною, він прийняв нас дуже люб'язно. Пили чай. Потім сам директор провів нас залами Львівської картинної галереї. Захопливо розповідав про те, як і де йому вдалося дістати ту чи іншу картину, її історію, сторінки життя автора. Мабуть, помитиші наші очі "не мистецтвознавці" став пояснювати особливості художніх стилів. Розповідав дуже цікаво.

У вестиболі над сходами нашу увагу привернула пам'ятка дошка. Борис Григорович з жалем упівголосу згадував про події 1992 р., коли під час пограбування картинної галереї загинуло двоє співробітників закладу.

Про стосунки директора з колективом треба сказати окремо. На мою думку, найважливіше їх охарактеризувати словами "доброзичливість і повага".

Потім ми вирушили до палацу Потоцьких, а звідти – "Золотою підлогою". Галичани на галереїній вишній "чистівці": Золотів, Підгірці, Олесько і колишній монастир капучинок.

У Олеському замку є ресторан "Тридіниця". Там ми обідали. Пам'ятаю, що Борис Григорович замовив грибку юшку і місцеву мінералку. Про неї він пожуравтає: "Олеська вода – ні користі, ні вреда".

У кожного з підрозділів директора зустрічали радо, з усіма він привітно спілкувався, давав якісь вказівки. Йому було вже 82 роки, а він був надзвичайно енергійним, з легкістю майже бігав сходами, сам водив автомобіль.

До кожного свого дитинця у нього було особливе ставлення. Пам'ятаю, як у Олеську він казав, що багато чого у ньому зараз зробив би по-іншому. Думаю, він не шкодував за зробленим, а дивився далеко вперед і переймався майбутнім історичної й мистецької спадщини. Мистецтво він не просто знав і розумів, він жив ним.

Повертаючись до Львова вже зранку, моросив дощ із снігом. Траса Київ-Чоп з досить потужним трафіком. Попереду був якийсь затор, машина стала на пагорбку і заглохла. Потім стала кититися назад. Ми з Аллою Домашенко на задньому сидінні аж зойкнули, кажем "Котимось!". А Борис Григорович спокійно так відповів: "А ручного гальма немає".

Ще кілька разів я побіжно бачила Бориса Возницького вже у Батурині. Приємно, що він пам'ятав мене ім'я.

Для мене він став уособленням сподвижника музейної справи. Він був своєрідним символом, візиром українського музейництва – сучасний, відкритий і мудрий.

Завідуюча відділом археології
Національного історико-культурного
заповідника «Гетьманська столиця»
Наталія Саєнко

Б. Возницький допомагає у побудові експозиції музею. 2009 р.

Про Героя України Бориса Возницького

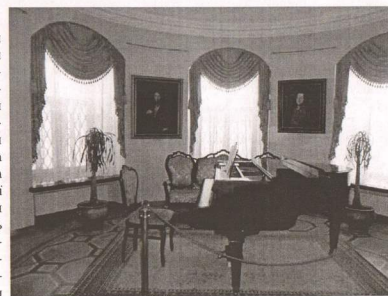
Працюючи в музеї не знати про Бориса Возницького, це як бути математиком і не знати про Піфагора... Але як кожен математик знає, що не доля йому ніколи зустрітись з Піфагором, так і мені, коли тільки починала працювати в заповіднику, здавалося мало реальною навіть сама можливість бути знайомою з самим Борисом Возницьким! Це була величина, здавалося, просто недосяжна... І я дякую Богу за те, що дав можливість, хоча невеликий час, бути поряд з цєю великою людиною.

Знайомство з Борисом Григоровичем відбулося в 2003 році завдяки Івану Мазепі. Роками Міністерство культури України виношувало ідею зорганізувати виставку, яка би розкрила загалу гетьмана Мазепу. Була проведена попередня робота, музеї України склали списки експонатів, які свідчать про багатогранність постаті гетьмана. Але... виставка так і не відбулася. Мабуть завадив страх перед гетьманом Мазепою, який століттями вселяли в наші українські душі.

Страху не мав Борис Возницький – він разом з Володимиром Неядком організував і провів в червні 2003 р. цю виставку у Львівській галереї мистецтв. І нас запросили до участі. Зауважу, що це була перша виставка, на яку надавав експонати наш заклад, ми це тільки ставали на ноги. Мене і Любов Кіяшко запросили на відкриття. Львів просто вразив! Тут відчувається особлива атмосфера – з того дня це має улюблене місто! Вразили львів'яни – навіть в дрібничках відчувається патріотизм, інтелігентність, професіоналізм. І серед цієї особливої когорти українців, на вершині професіоналізму та патріотизму – шляхетний лицар Борис Возницький. Захоплено ми слухали його екскурсію по замках – це було свято! Він так вмів тримати аудиторію! Були шоквані тими скарбами, які він зі-

брав і зберіг! Розумію, що за словами «Возницький зібрав, врятував, зберіг» – стоять сотні людей, які десятиліття були разом з ним. Але саме він зібрав, згуртував тих людей, змусив повірити в те, що їх вибір – єдино правильний.

Від того 2003 року ми почали просити допомоги експонатами – адже впровадити стеліть з Батурина вивозилося все, що хоч якось нагадувало про Гетьманщину. Борис Григорович

Експозиція музею в Батурині

доброзичливо поспіхався на наші прохання, але розмови про передачу експонатів делікатно уникав аж поки не приїхав до Батурина. Вперше це відбулося в листопаді 2008 року, коли, на відраженій з ініціативи президента України Віктора Ющенка Цивілеті батуринської фортеці, відбулись заходи з вшанування 300-річчя жертв Батуринської трагедії... До Батурина Возницький приїхав разом з директором «Львівреставрації» Володимиром Пашаком. По цьому пройшло декілька днів, і Борис Григорович зателефонував мені на мобільний:

«Наташа, я багато чого бачив за життя, багато де був, але за останні роки двадцять п'ять мене так ніщо не вразило, як мене вразив Батурин... Я допоможу вам зробити музей в палаці Розумовського!»

Йому, як і багатьом, подобалася наша ідея зробити в палаці Музей історії Гетьманщини, але за браком експонатів було зрозуміло, що швидко її реалізувати було неможливо. Він розумів гордість вузол – «Давайте влаштуємо на першому поверсі картинну галерею, а на другому – відтворимо палацові інтер'єри. В цьому я зможу допомогти. Так відкриємо палац, а далі життя покаже!» Саме Возницький знайшов компроміс, який, я так розумію, знаходив завжди. Він так легко приймав рішення, бо мав талант бачити наперед. Він, як завжди, результативно правий! І коли вже загорівся ідеєю сам – то зміг залучити і своїх найближчих колег та друзів – приєднав до Батурина Львівський історичний музей (директор Чайковський Богдан), Львівський музей етнографії та народного промислу (директор Роман Чмелюк), Львівську національну наукову бібліотеку ім. В. Стефаніка (генеральний директор Микола Романюк).

Вже з грудня 2008 року почалася постійна робота – ми їздили до Львова, Борис Григорович приїздив до Батурина. Я розуміла і відчувала, що він по-особливому відноситься до Батурина, це вже невід'ємна частка його душі.

В червні 2009 року на автомобілі галереї разом із співробітниками Львівської національної галереї мистецтв Борис Возницький (йому вже виповнилося 83 роки) здолав цей непростий шлях, щоб особисто керувати творенням експозиції. Жодного разу не присів, не дивлячись на наші наполегливі прохання. Співробітникам зиряли з ним кожен крок – і це не була сітка покора, це була стовідсоткова довіра йому, підтримання широго повагою, що ґрунтувалося на досвіді багаторічної співпраці.

А ввечері ми всі разом смакували батуринськими наїсками, а дізнана намагалися якомога ширше

познайомити львів'ян з нашою кухнею – «на біс» Борис Григорович та львів'яни щодня ласували варениками на пару.

І в урочистий день відкриття палату Кирила Розумовського 22 серпня 2009 року саме Борис Возницький провів першу в історії відродженого палату екскурсію для президента України Віктора Ющенка.

Всі ми схилимо голови перед Героєм України, моральний авторитет та консолідуюча участь якого стали запорукою музеєфікації Гетьманського палату. Основою експозиції, яка розгорнулася в палаті, стали експонати, які була передані саме з фондів Львівської галереї мистецтв.

У вересні 2009 року голова Чернівецької обласної державної адміністрації Володимир Хоменко, в знак щирої вдячності за допомогу у відродженні Батурину, організував поїздку делегації працівників культури Чернівців до Львова. Після завершення урочистостей Борис Григорович, пам'ятаю, запросив нас у каф'яну, і майже кожен, хто був присутнім в ній, дуже делікатно привітався з Героєм, а офіціант шанобливо відмовився брати кошти по рахунку, а ми ще й пожартували: «Борисе Григоровичу, ходіте до левеліної крамниці, перевіримо як відреагують тамтешні продавчині». Завжди вражало, з якою повагою та гордістю відносилися львів'яни до Бориса Возницького.

На його ювілейні 85 років ми замовили в майстринь М. Крелевич рушник з написом «ГЕРОЮ УКРАЇНИ – ГЕТЬМАНСЬКИЙ БАТУРИН»

Б. Возницький та Н. Реброва. 2009 р.

та коровай з батуринської пшениці. Пишним було святкування в Оперному театрі. Безліч подарунків... І якою ж була моя радість, коли приїхавши до Львова за два місяці 27 червня 2011 року (мала їхати у Краків з працівниками Львівської галереї) побачила на стіні кабінету директора, якраз напроти його робочого столу, саме наш подарунок – наш рушник, але слова де виткано «ГЕРОЮ УКРАЇНИ» скромно загорнуті, а читається лише про Гетьманський Батурин. «Сам чіпляв» – зауважили співробітниця галереї.

Мені і зараз важко згадувати... Ми з головним зберігачем фондів Іриною Матуцак тільки приїхали зі Львова 11 травня 2012 року, із записаними віталами Б. Возницького з днем народження – подарували ексклюзивний альбом про відродження палату К. Розумовського в 2003-2009 роках, які виготовили разом з Олександром Лісаковською. Він запросив нас на вечерю в каф'я «Амадеус»... Жартували, згадував наші батуринські вареники, хвилювався за байдужість до Підгірців, ділився планами. 18 травня, в День музеїв, я йому телефонувала, щоб привітати зі святом. Він був у Золочеві... І тут... Зателефонував Степан Патер зі Львова, директор Держкіпрідприємства «Проектно-конструкторське технологічне бюро», і схвалювано повідомив: «Борис Григорович потрапив в аварію...». Я телефонувала Ігорю Хомину, і він підтверджує те, про що ми навіть боїлися подумати: «Возницький загинув. Ми зараз їдемо на місце аварії...». Ця звістка було за межею розуміння... Вона швидко прокотилась між тими, хто мав честь його знати... Телефон не змавчас.

Його смерть стала справжнім потрясінням – порушила гармонію, яка була коли він жив. Такий слід на землі, в серцях людей залишають лише одиниці... Це була і справді Величина неосяжна...
Ваша душа, Борисе Григоровичу, живе в душі Батурину...

Наталія Реброва
Батурин, 27 березня 2013 р.

Полум'я Возницького не згасне

Перші думки, що провалили свідомість при звістці про загибель Бориса Григоровича: «Ні, це не він», «Ні, такого не може бути», «А що далі?». І неге 6-го річниці колективи, і співувались, обмаль, але за короткої проміжок часу знайомиця Бориса Григоровича став, можна сказати, рідним, своїм.

Побудова експозиції в музею. 2009 р.

Перша зустріч з ним у Львові зачувала мене його працездатністю, а велич проектів на майбутнє та бажання їх втілювати ставало для мене своєрідним покличом та потужним зарядом енергії до роботи після кожного спілкування. Слухаючи розповіді про його життя, яке він присвятив позитивній історичній цінності та такій необхідній для українського суспільства музеєфікації, інвентарно відчувала влеченість у правдивість вибору своєї професійної шляхи. Музейна діяльність Бориса Григоровича Возницького з більшою силою розвинула в мені пошуки значимості музейної справи у збереженні культурної спадщини рідного народу. Він мав здатність піднімати самооцінку кожного, хто ним спілкувався. Завжди уважав та галицький співрозмовник, маючи безліч державних нагород та авторитет не тільки в Україні, а й поза її межами, залишався простим у спілкуванні, не хизувався своїми досягненнями та вельчико. Це була беззакрита людина з великою внутрішньою культурою. Вовпик його життя горів для майбутніх поколінь.

Минуло три роки, як не стало Бориса Григоровича, а ми, хто знав його, і досі не віримо, не хочемо вірити, що його немає з нами. Вічна пам'яті!

Головний зберігач фондів Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» Ірина Матуцак

В ЙОГО ОЧАХ СВИТІВСЯ ПРОМІНЬ ЗНАННЯ І ПІЗНАННЯ НОВОГО

Борис Возницький, подорож на Лемківщину, 2006 р.

У допі кожної людини є два крила: крило духовне і крило матеріальне. Крило духовне передає сутність душі і прагнення душі до високого, фактично, небесного, яке відрізняє у генетичній кожної людини, крило матеріальне немовби одягає людську духовну сутність у звичайні буденні речі (побут, їжа, одяг, харчі та ін.). Якщо в людині гармонійно єднаються ці два крила, вона стає цікавою і потрібною для інших людей. Чому? Тому що її задуми спонукають інших людей до нових проєктів і нових днів. Власне такою особою був Борис Возницький — знакова фігура у загальноукраїнському культурному просторі.

Майже усі виставки творчих робіт

2. Борис Возницький першим піднімається на гору до церкви в Улоці

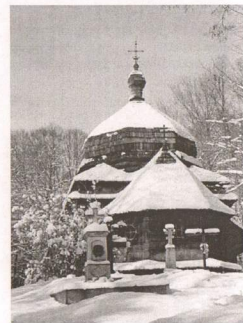
художників минулого і сучасного у Львівській національній галереї мистецтв відбувалося за безпосередньою участю Бориса Возницького. В усіх виставках експонувалися найкращі мистецькі твори. І це додавало позитивної енергетики не лише відвідувачам виставок, але й нашому місту, яке виростало на давніх традиціях європейських шкіл. Багато львівських митців вчилися у знаменитих європейських художників і згодом своє мистецьке бачення трансформували на українському етнічному ґрунті. Такі процеси проходили не лише у двадцятому столітті, але й у XVI–XIX ст. Отож власне така культурна тяглість дозволяє нам, українцям, відчувати себе європейською нацією.

Борис Возницький був, практично, універсалом у сферах духовної та матеріальної культури українців. Де б не був і щоб не опідався, пан Борис міг неймовірно багато і вмичерно розказувати про будь-який артефакт давньої або сучасної культури. В його очах завжди світився промінь знання і пізнання нового. Очевидно, його зацікавлення культурною спадщиною і небажидкує ставлення до неї спричинило до того, що своєю діяльністю він присвятив надзвичайно цікавим архітектурним і мистецьким об'єктам. Мабуть, у ньому постійно жив дух творчості, який генетично пов'язаний із кодом української нації, як-от, у лемків — відомих своїми піснями, гуцулів — знаних танцями й піснями, волинян — з їхніми обрядовими піснями та легендами.

Нам доводилося кілька разів по-рокувати з паном Борисом Возницьким лемківським краєм (тепер Республіка Польща), де народилися відомі митці, письменники, культурні діячі, науковці, священники, які служили на користь України. Серед них, зокрема, поет Богдан-Ігор Антонович, художник Епіфаній Дроняк, церковні діячі брати Сембратовичі, співак — естради Байко, Марія Зубанич, композитори — Іван Майчик, Ярослав Польський, різьбярі — Михайло Оришак, Петро Сухорський, Григорій Бенч, Антон Фіголь, філологи — Іван Паськевич, Іван Злинський, Микола Мушника та інші.

У таких наукових мандрівках Борис Возницький дуже доречно розповідав цікаву інформацію про різні політичні культурні явища, пов'язані з лемківським краєм. Його оповіді й коментарі ще раз переконували нас присутності у тому, що пан Б. Возницький — справжній ерудит у мистецтвознавстві.

Хочемо загадати й ще таке: під час поїздки у селі Улоці ми піднімалися на гору до дерев'яної церкви, вилав перший сніг, було слизко. Однак, незважаючи на це, пан Борис серед перших піднявся до цієї пам'ятки архітектури. Від приятелів ми знали про те, що під час експедицій по різних цікавих об'єктах Львівщини Борис Возницький завжди був прищипаним щодінь нечесних людей: у наступну експедицію він вже їх не брав.

Лемківська церква в с. Улоці (Республіка Польща)

Задаємо ще й інших видатних діячів львівського культурного простору — Якіма Запаса, Володимира Вуйцика, Федора Максименка, Дмитра Кравчиша, Михайла Розка, які разом з Борисом Возницьким творили неповторний творчий світ Львова й України.

Ольга Кривчицька
кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

В пам'яті назавжди

Спогади Заслуженого працівника культури України, директора музею народної архітектури та побуту у Львові в період із 1976 – 1992 рр., Рибак Борис-лава Яковича, з нагоди 90-річчя від дня народження Героя України, видатного культурознавця, рятівника мистецької та архітектурної спадщини України.

Я запінаю цього чудового чоловіка в далекі 60-ті роки минулого століття, працюючи на посаді завідувача відділом культури Золочівського райкомкомуну. У той час бучувала партійна пропаганда на знищення нісоломистецьких сакральних творів в нещодавніх культових спорудах, які перетворювалися на копії складів, зносились придорожні каплиці, руйнувалися

цікві в район на першу розвідку і тоді ми склали цілий план та почали перевозити ці твори в картинну галерею. Для цього я надав йому "кінобульду" – крити металеве блиско вантажну машину. Пригадую, що ми об'їздили такі села як Сасів, Ушів, Чисинь, Поляна, Сновичі, Висичини та ін. Вечорами завантажували впритовані твори у кінопересувну будку і доставляли до Львова.

Відкриття виставки І. Остафійчука. 2. П. 2002р.

кам'яні хрести. В рідках плавали дерев'яні старовинні ікони, хрести, фрагменти іконостасів. Працівники сільських закладів культури вночі дзвонили або на нарадах, які я проводив, пошепки мені розповідали і одночасно запитували, що з цим робити. А я їм відповідав: "Збирайте ці твори, сушіть їх, а далше я скажу вам, що з цим робити".

Борис Григорович з грудня 1962 року вже був призначений в.о. директора Львівської картинної галереї, на мою думку, з тим в.о. він пропрацював все життя. З ним я познайомився на нараді в Управлінні культури і розповів йому про той вантажний партоментуарний, що характерно, що це були склади в Висичині, Яготинській, тобто "українці". Борис Возницький незабаром приїхав на мото-

Ще пригадую такий момент, коли я подзвонив Борису і розповів, що з Миколаївської церкви в Золочеві, яка була дуже гарно розписана, хочуть зробити склад, він приїхав і, як вже сформований мистецтвознавець, встановив, що церква розписана Модестом Сосенком. Він запропонував, що пришло студентів з художнього інституту для відновлення фресок, а мене попросив організувати їм проживання, харчування та забезпечити потрібними матеріалами, що я і зробив. Борис Григорович часто приїжджав до студентів і консулював їх. Це були студенти-дипломники. Згодом постало питання, а що далі? "А ти зроби у цій церкві музей", запропонував Б.Г. Возницький. А який музей? І тут підвернувся полковник запалу Володжен-

ко, котрий запропонував через віце-президента Академії наук Милончикова передати в район дуже модні на той час експонати з комсомонати, які перед тим побували у США і вже повернулися до Москви. Вийшов непоганий музей комсомонати. На його відкриття приїжджала Валентина Терешкова – перша жінка-космонавт в світі. Таким чином ми зберегли розписи Модеста Сосенка, а сьогодні Миколаївська церква у Золочеві є діючою.

Подібний портрет розпис М. Сосенка ми здійснили у Львівському державному музичному училищі, які були забілені ванжом. Цю акцію з Борисом ми провели, коли я вже працював на посаді начальника Львівського обласного управління культури, а директором училища був Теодорій Савик.

Подальша моя співпраця з Борисом продовжилася, коли я був призначений 25 серпня 1976 р. директором Музею народної архітектури та побуту у Львові. Це ціла епоха 16-річної спільної праці. Борис уже реставрував замки Золочів і Підгірці, мав потребу в матеріалах для реставрації. Я йому допомагав лісом, пиломатеріалами, трубами, електрокабелем і т.п. Наш музей мав достатню матеріальну базу, щоб поділитися з найкращим товаришем по роботі.

Пригадую ще два епізоди про співпрацю. Це спільні організації виставок. Зо-крема, у м. Пейч, Румунія, у багатьох містах Польщі: Перевішль, Сопот, Тарнобжеж, Ляндзут та ін. Надзвичайно цікавий епізод, коли у 1986 р. Борис Григорович взявся відновлювати садibu Маркіяна Шашкевича у с. Підлисся, що на Золочівщині. Така коротка передісторія створення цього музею. Ще у 1963 р. спільно з музеєм І. Франка (тоді директор – Марія Семєнівна Кік) в сільській бібліотеці відкрили музейну кімнату. В 1967 р. при поїзді у Польщу з народними колективами, родич Маркіяна Шашкевича передав для музейної кімнати три особисті речі Маркіяна: камerton, дерев'яну шакульту і два срібні кльйди, через які над образами вийшли вишиті рушники. Музей І. Франка передав оригівали книги – "Русалка Дністрові".

Проект садби М. Шашкевича 1985 р. був затверджений Вченою радою МНА і став основою для її зведення та відкриття. Сьогодні садба входить в маршрут "Срібний камerton", куди увійшли: музей "Русалки Дністрові" у Львові, музеї у с. Неставичі Радехівського р-ну, с. Новосілки Буського р-ну, с. Деревин Жуківського р-ну. В цьому велика заслуга Б. Возницького.

Борис Возницький і музей книги

го, О. Скопа та Г. Корнєвої, яка опікується мережею цих музеїв славного просвітителя України – М. Шашкевича.

Прикрим і габіетним фактом, уже в час української державності, стало намагання двічі звільнити з посади директора Б. Возницького. Перший раз за крадіжку творів з Олеського замку, другий – за систему опалення цього ж музею, яку розмірзували техпрацівники відділу, а влада звалила всю провину на Бориса Григоровича. І тільки особисте втручання, в першому випадку директорів музеїв А. Новаківського, В. Бонь, Б. Рибак, Б. Чайковського, а в другому випадку моя об'єктивна допомога та дії з проведення ремонту системи опалення, дозволили зберегти наполегливого і досвідченого вченого, а також послідовного і безстрашного вченого у поєднанні з наполегливою працьовитістю, Бориса Григоровича. Коли ним оволодівала ідея – він захоплювався сам, закручував у цей вир усіх, включуючи чиновників найвищих рангів, від яких дуже часто залежало втілення того чи іншого задуму. А задумів у нього було завжди багато – і таке вже мав щастя від Бога, що майже всі вони здійснювались. Возницький – улюбленець долі, якого протягом цілого життя від різних небезпек, у тому числі смертельних, завжди боронив його Ангел Хоронитель. До днів його пам'яті ми і завідувачем Музею "Русалка Дністрові" Валентиною Корнєвою підготували дві відео-книги, дві мистецькі програми:

1. Костел с. Годівича Пустомитівського р-ну, звідки Борис Григорович врятував багато скульптур видатного майстра І.П. Півселя.

2. Ротв Підгорецького монастиря у творчій біографії І.Я. Франка – до 160-річчя від дня його народження.

Адже, Борис Григорович любив цей монастир, любив Півселя, на якому він збудований, проводив розкопки на цьому горіщці, мріяв про пам'ятник княгині Ольги. А Підгорецький монастир (його бібліотека) став основою для написання поеми "Мойсей", адег тут на цій святій землі, по якій ходив Борис Григорович, Франко опрацював Святе писання і, зокрема, оповіду "Терен, або як дерева царя обирали", яка лягла в основу написання українського "Мойсея". Я наміслив назвати Бориса Григоровича – "українським Мойсеєм".

Заслужений працівник культури
Борислав Якович Рибак

Борису Григоровичу Возницькому була небайдужа не лише доля Львівської картинної галереї та інших музеїв. Доля кожної пам'ятки культури історії України: від дерев'яної давньої церкви – до замків і великих архітектурних комплексів, хвилювала його і давала поштовх до втілення в життя нових ідей.

Так, в 1971-1975 рр. постало питання про створення музею Івана Федорова в комплексі (тоді не діючого) Онуф-

ріського монастиря.

На повір'ї монастиря і в церкві було проведено копальні роботи по впорядкуванню території, в яких приймали участь працівники галереї, студенти навчальних закладів Львова, військовослужбовці. І завжди з ними працював Борис Возницький. Дуже часто працював і сам – один, причому форма одягу в цей момент не мала значення. Спочатку музей отримав лише невелику частину

Онуфріївський монастир у Львові. Поч. XVII ст.

ріського монастиря.

Архітектурний комплекс датуються XVI-XIX ст., але сама церква була закладена набагато раніше, ще за часів князя Льва Даниловича, в письмових джерелах вона згадується сі середини XV ст. Монастир не раз витримавув облоги, горів, доволі часто перебудувалась і церква, нинішній вигляд якої склався

комплексу: церкву св. Онуфрія, дзвіницю, чотири кімнати в першому поверсі, частину повір'я і данийого цинтаря.

В церкві була створена експозиція музею Івана Федорова, в дзвіниці зберігались фонди (вже-дзвіниця і оборонні стіни монастиря датуються 1693-1698 рр.). З 1975 р. по створенню експозиції проводились "гарячі" Вчені ради

Надгробна плита та пам'ятник Івану Федорову

галереї, участь в яких приймали відомі львівські дослідники – архівознавці: Павло Жолтовський, Віра Свєдницька, Орест Мацюк, Ярослав Ісаєвич, Яким Запаско, Володимир Вуйцик, Володимир Овсійчук, тут розпочинав свою дослідницьку діяльність Ігор Мицько. Спочатку планувалося в правому нефі церкви відкрити експозицію, присвячену життю і діяльності першодрукаря Івана Федорова (Федоровича), в лівою – книговидавничій діяльності Стваропільського братства. Адаже за самого заснування монастир перебував під опікою Львівського Стваропільського братства – громадської організації українських міщан. В XVII ст. тут виліка молодь братство. При монастирі існував шпиталь для немічких, бурса для бідних учнів братської школи, у 1608-1616 рр. працювала братська друкарня.

З ідеологічних причин того часу експозиція лівого нефу так і не була створена, "згорі" прийшла вказівка створити експозицію радянської кни-

Федорівський семінар в музеї Івана Федорова. 1981р.

ги. Але різьблений дерев'яний іконостас в центральному нефі – перлину українського мистецтва Бориса Григоровичу вдалося відстояти, хоча і тут була вказівка про його демонтаж. Іконостас створений народним майстрами у 1909 р. за зразком відомого Краснопулицького іконостаса XVIII ст. Ікони для нього були написані українським художником XIX – поч. XX ст. Модестом Сосенком.

На протязі дванадцяти років роботи музею він завжди притягував увагу відвідувачів, а завдяки захисту директора галереї, і зараз викликає захоплення громадян і гостей Львова. Довгі десять років Б. Возницький і працівники музею клопотали про відселення 36 квартир, які вже знаходилися на території комплексу – і це вдалося здійснити. З 1977 р. в музеї регулярно проводилась міжнародна конференція "Федорівський семінар", який збирав книгознавців, істориків, архівістів не лише України. До його організації та створення експозиції музею разом з Б. Г. Возницьким багато зусиль і праці докладла перша завідувач музеєм М. Б. Видашенко.

В 1990 р. в монастир повернулися ченці, він став діючим монастирем чину О.О. Василіяні (як і до 1939 р.). Музей переїхав в будинок галереї, де шість років перебував в запечатаних коробках. Борис Возницький клопотався про нове приміщення для музею, хоча в ті часи простіше було його просто закрити. Нарешті, в 1995 р. був отриманий будинок Метробуду по вул. Коперника, 15 А. В 1997 р. тут відкрився музей мистецтва давньої української книги, його експозиція розповідає про українську книгу XVI-XVIII ст., експонуються мистецькі виставки. Цей музей і далі чекав свого справжнього втілення: архітектурного і експозиційного.

В другій половині XX ст. у Львові при видавничій Львівського національного університету ім. І. Франка існувала така звана "літографка" – гра-

фічна майстерня, де знаходилися літографські та офортні станки, літографські камені, преси. На станках XIX-XX ст. працювало не одне покоління відомих львівських графіків. В 90-х роках XX ст. ці майстерні діяли, як музеї давніх графічних технік при Національній спілці художників України. Пізніше виникли труднощі за орендою приміщень, музей був закритий, станки залишилися в старому приміщенні. Унікальне обладнання, унікальні літографські камені могли просто зникнути. Про ситуацію довідався Борис Возницький і на протязі двох тижнів він організував техніку і робітників. Станки і камені були перевезені в Музей мистецтва давньої української книги в кінці 2008 р. Літографський станок поч. XX ст. був настільки великим, що його довелося розібрати, що і зробив відомий львівський графік, член спілки художників

Працівники музею І. Федорова. кінець 1970-х рр.

Д. Парута. У лютому 2016 року станки і камені переїхали в Українську академію друкарства, де буде відкрита нова майстерня. Один станок (офортний), можливо, заграцює в музей.

За кожною справою стояло дуже багато праці і надзвичайної цілеспрямованості визначного музейника України – Бориса Возницького, найменший музей м'яг завжди розраховували на його підтримку і допомогу. Його життєвий шлях завершився також в дорозі до пам'ятки – замку в Помор'янні. Нюди важко повірити – скільки може зробити одна людина за своє життя, якщо ця людина – справжній Герой.

Лариса Спаська
зав. відділом музею мистецтва староукраїнської книги ЛНГМ

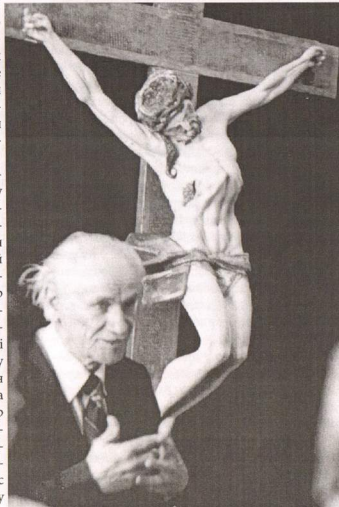
3 виставкової діяльності. 2010 – 2012 роки

Виставкова діяльність галереї – значима сторінка в її історії. Кожен рік, місяць за місяцем, на зміну одним авторам і їх творам приходили інші, демонструючи відмінні підходи, засадничі принципи праці то чи іншого художника або групи художників, багатоманітні мистецьких прагнень та орієнтацій. Все це давало нагоду пізнати і відчувати дух і рух часу, роль творчої особистості і її дуже індивідуальним світобаченням і світосприйняттям в певних реаліях.

У 2010-2012 роках у виставкових залах головного корпусу галереї та її відділів відбулося понад 150 виставок. Це були останні роки, коли до їх проведення Борис Григорович Возницький ще мав безпосереднє відношення – "Іконостас 1749", "Вітвар Святої Анни", "Врятовані скарби". Про виставку "Віктур Святої Анни" він писав: "Сьогодні до нас в Львівську національну галерею мистецтв повертається ще один шедевр іконописання та різьбярського мистецтва – вітвар Святої Анни із с. Скелівка (Фельштин), який датується кін. XVI-поч. XVII століття... Масмо надію, що вітвар в найближчий час займе своє місце в каплиці замку в Підгірцях і стане початком відновлення його інтер'єрів". За сприяння Б. Возницького стали можливими виставка творів Олекси Новаківського, виставка одного твору "Панно Михайла Жука "Чорне і біле", "Скульптура Григора Крука" та ін.

Робота над вичерпним збірці, дослідженням експонатів, їх систематизацією, атрибутивним відобразилося у наукових виставках "Останній нотострої Шопена", "Старі нові майстри", "Корнелій Шлегель. Дві заснування галереї-150", "П. П. Рубенс – А. Ван Дейк: відоме і невідоме". Виставки такої плану Борис Григорович всіляко заохочував, завжди раді, коли була можливість і нагода показати твори, переважна більшість яких зберігається у фондосховищах, і, зазвичай, є недостатньо для постійного огляду. Адаже під час

експонування хоч на деякий час праці давніх митців мали інакше життя, можливість увійти в особливий музейний контекст, завити про свій час і про себе

Б. Возницький на відкритті виставки «Роз'яття 1999 рр.»

тим, хто був готовий до діалогу з ними. Розповідючи свої історії, вони відкривали новими гранями глядачеві сучасному, який бачив їх очима людини XXI століття.

Як завжди, важливою була співпраця з сучасними художниками, яким надавалася можливість самим комплектувати виставки, реалізувати власне бачення їх експонування. Багатьом, напевне, запам'ятались виставки творів Володимирі Ганкевич, Ярослава Красневича, Євгена Манишина зі Львова, Олександра Шефцовича з Харкова, Богдана Губала з Івано-Франківська, Айдери Алієва з Симферополя, Христини Кишакевич-Качалуби з Швейцарії, Ро-

мана Жука з Голландії, Ніли Гарманок з Білорусі та багатьох інших. Приємно відзначити, що саме в залах галереї відбулася перша персональна виставка молодої художниці Лінії Молової

"Життя смугасте", яка, по-суті, стала відкриттям нового імені, засвідчила появу талановитого митця на карті нашого міста. Ще одним рівнодим виставкою сучасного мистецтва стали ті, які об'єднували авторів, як, наприклад П. Сизинка, О. Скопа, В. Федорука. Ці митці періодично проводили свої виставки в галереї, показуючи створені ними в той чи інший період, діяльність з шанувальниками їх творчості важливими і актуальними для них. На колективних виставках "Львівська графіка", мистецьких об'єднань "Клуб українських митців", "Вактус" часто з'являлися твори відомі не багатьом і цілком нові. Зазвичай, саме вони ставали предметом пильного зацікавлення, оскільки несли в собі мистецьку парадигму часу, в якому були реалізовані. Тогожучи виставки сучасних художників – персональні чи колективні, працівники музею старались використати всі переваги експонування, яке б дозволяло наблизитися до тайства творчості, розкрити красу і суттєве, що вирізняє твору чи іншого автора. Експозиції мистецьких об'єднань мали неперторне звучання і значення ступістю розмаїття мистецьких підходів однодумців, розкривали невичерпні творчі мотиви, зберігаючи єдність сокровенного. Такі виставки, з одної сторони, знайомили глядача з творчістю художників, показували найновіші тенденції в їх праці і, з другої, і це дуже важливо, формували своєрідне інформаційне поле мистецьких процесів, показувало його проблемні сторони і удачі, вилучали на розбуду культурних традицій, причому, не лише Львова.

Саме у 2010-2012 роках стало помітним, що з'являється новий тип виставок, набувають нових рис та ознак

ЛНГМ
ім. Б.Т. Возницького
та її рідії

«Центр Європи» видає
книги з історії
Галичини, путівники,
мистецтвознавчу
літературу,
каталоги виставок

«Галицька брама»
незалежний часопис.
Розповсюджується
вродрій

Засновник –
видавництво
«Центр Європи»

Часопис видається за
підтримки громадської
організації
«Інститут Львова»

Відповідальний
за випуск – Наталя Філевич
Редактор – Юрій Бірюльов
Верстка – Ірина Тоточко
Фото: – архів ЛНГМ,
архів Б.Г. Возницького
а також з фотоархіву
В. Опльох'яка

Наступне число:

№ 256-258 (4-6)

© Громадська організація
«Інститут Львова»
© «Центр Європи»
Права на текстову частину
і ілюстрації застережено.
Відповідальність за
вірогідність наведених фактів
несуть автори статей

Адреса редакції:
79000, Львів,
вул. Костюшка, 18, 3-й пов.
Тел./факс: 255-32-20
тел. моб. 066-44-58-616
www.centrevr.com.ua
E-mail: centrevr@gmail.com
Регістраційне свідоцтво
серія ЛВ № 175
від 16 серпня 1994 р.

Набір і верстка –
комп'ютерний центр
видавництва «Центр Європи»
Друк офсетний